

A NOSA TERRA

PERIODICO GALEGO SEMANAL

N.º 17 • Do 19 ao 25 de Maio de 1978 • 25 Ptas.

A muller fóra da casa

TRABALLADORAS SÓ CON DEBERES

Traballar o ferro

Hastra Riotorto, en Lugo, chega a cuncha de ferreiros nacida na Veiga do Eo. Ali, onde se fundiu o ferro cando o ferreiro era unha

persoa de certa relevancia social, siguen hoxe a traballalo unha chea de homes.

Euskadi

ETA-Goberno: ofréncense mediadores

A semana proamnistía convocada en todo o País Vasco coincidiría cunha gran actividade por parte de ETA-m e coa morte de dous dos seus militantes, cando se celebra o cabodano da campaña que logrou sacar das cadeas aos presos bascos.

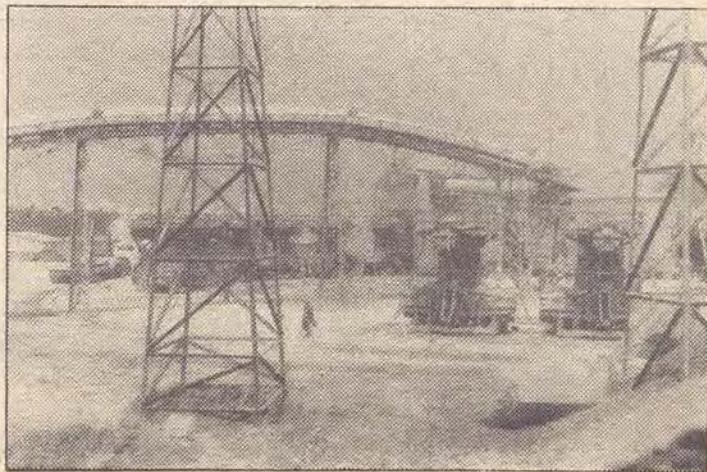
R. C. Celta: Conversa co seu Presidente

Entrevista co presidente do Celta cando éste vén de subir á Primeira División.

Alúmina, a quinta columna

A situación conflictiva que está sobre o tapete na Alúmina-Aluminio de San Ciprián é consecuencia, por unha banda, dos graves e

recentes accidentes laborais, pro, por outra, reproduce as diferentes posicións manifestadas durante a longa folga do vran pasado.

en poleiro alleo

19-25 MAIO-78 2 / A NOSA TERRA

UNHA ENQUISA DEFORMADORA

En «La Región» do xoves 11 de Maio recóllese unha enquisa (?) feita na emigración, asegn parece co nobre propósito de demostrar que os emigrantes galegos esquerceran a súa patria e son todos españoles de pura cepa: «El 72% se relaciona entre si, simplemente por ser españoles... El hecho de ser español es el motor de la integración de los pertenecientes a las distintas regiones españolas, cuyas peculiaridades ceden al superior contenido del Estado que las comprende, aunque permanezcan en la afectividad interna y se expongan en cualquier oportunidad, pero sin contraponer, sin agresividad y sin intención alguna, sino todo lo contrario de aislamiento por un falso concepto de superioridad».

Compre lembrar, pra comprender o pensamento de moitos dos nosos emigrantes que induce a algúns a falsas interpretacións, aquel episodio comentado por Castelao, dun grupo de gaiteiros galegos de viaxe en Madrid que, cansos de estar fóra da Terra, querían voltar «para España». Debería mirar con cuidado o autor da enquisa qué queren decir os nosos emigrantes cuando falan de «españoles» e de «España», porque a bon seguro que cando así falan teñen presente a Galicia e aos seus

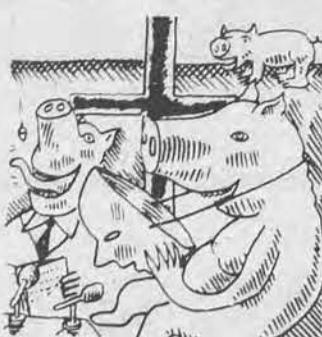
compatriotas, a diferencia dos autores da enquisa, que a xuzgar por expresións vertidas no seu traballo: «Hecho de ser español», «regiones españolas», «superior contenido del Estado», etc., presumen co seu talante español enxebre.

Ainda recunca o mesmo periódico, o vernes día 12, con más datos (?) sobre da emigración, polos cales nos enterramos de que os emigrantes opinan que o Parlamento español non fai nada por eles... porque non tiveron tempo, e que son na maioría simpatizantes de Suárez «el que más ha trabajado por la democracia». En fin, o caso é xogar coa desinformación política dos nosos emigrantes, pra presentalos coma desleigados e partidarios daquelas alternativas políticas causantes precisamente do seu desterro.

CUNHA CRUZ E UNHA LANDRA

Pra que vexan vostedes en qué empregan o tempo os parlamentarios de UCD de Extremadura, reproducimos unha carta súa remesada á peña Galax de Santiago de Compostela, que por certo tén o seu aquel de demagogoxía española: «Los diputados de Unión de Centro Democrático de Extremadura, enterados por el diputado de Santiago de Compostela José Manuel Couceiro de la existencia en esa ciudad hermana de un grupo de gallegos y extremeños que constituyen una peña denominada GALEX, envian a los componentes de dicha peña el abrazo fraternal entre pueblos de España y le comunicamos que esa unión existente entre gallegos y extremeños en la PEÑA GALEX es extensiva a la unión existente en este congreso entre los diputados de Galicia y Extremadura, hasta fisicamente, ya que la distribución de escaños también nos ha unido, ofreciéndonos mutuamente nuestro total apoyo con la promesa de inmediata asociación de EXGAL en Extremadura.

«Los pobres, unidos y amigos, jamás serán vencidos».

«Con una cruz y una bellota, la amistad jamás será rota».

Un fuerte abrazo de los Diputados de Unión de Centro Democrático de Extremadura.

Conociamos xa a maña que se dan certos partidos políticos españoles, singularmente os da UCD, pra revirar a chaqueira co de diante pra tras, pro neste caso bateron todos os «records» de cinismo. Nefasto, fende o peito ver cómo os que se beneficiam da opresión de Galicia e da explotación do noso pobo, da emigración e das aldraxes contra a nosa cultura, nos ofrecen agora o seu «total apoio» aos «probres» galegos cunha solidaridade grotesca certamente. ¿Ou será cos caciques, burguesia intermediaria e demás colonizadores cos que se solidarizan?

Os xenerosos diputados queren reducir o feito da colonización de Galicia a un problema de probeza. Deste xeito, deberíamos xunguirnos cos demás probres de España, pra arrincar algunha que outra esmola do Estado colonial: ve-lahi unha maneira soñil de negar o problema nacional galego. Seapan eses señores que os galegos non nos consideramos parentes probres de ningúen, nin imos mendigar as faragullas que teñan a ben concedernos políticos hipócritas e oportunistas coma os devanditos diputados, porque sabemos moi ben onde nos mancan os zapatos.

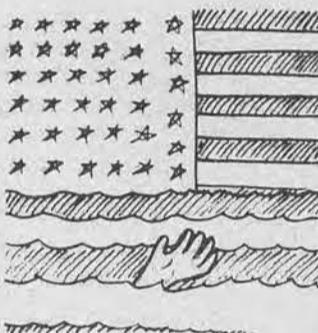
Polo de pronto, coidamos que o símbolo da landra é o que mellor lle acai ás «peñas» promovidas por esas xentes, habida conta de que na nosa terra este froito é manxar preferido dos porcos no tempo da ceba. Han morrer de gordos.

PARAISO TROPICAL

No xornal español «El País» publicouse un anuncio comercial que coidamos merecente dun comentario nesta sección: «El Estado libre asociado de Puerto Rico forma parte de los Estados Unidos. Por eso un ordenador, una pelota de golf, unos vaqueros o unos zapatos fabricados en Puerto Rico, son tan «Made in USA» como los mismos productos fabricados en USA.

Pero es más rentable.

Puerto Rico tiene una mano de obra abundante (más de un millón, con el 51% menor de 35 años), hábil (media de 11,7 años de educación), y más productiva (4,03 por dólar, frente a 3,36 en USA continental). El sueldo medio por hora es de 3,09 Dls., 5,73 en USA continental.

Más fácil

El gobierno de Puerto Rico concede a las industrias que allí se establecen hasta el 100% de exención contributiva por períodos que van desde 10 hasta 30 años. Subvenciona también la construcción y arrendamiento de las naves industriales a precios muy interesantes y facilita la repatriación de beneficios.

Y más agradable

Puerto Rico es un paraíso tropical. Su clima es soleado y alegre todo el año. Las playas son deliciosas y pueden disfrutarse todo el año. Y la población es cordial, educada y culta.

Pero fabricar en Puerto Rico tiene muchas más ventajas. Para conocerlas todas, basta enviar el cupón.

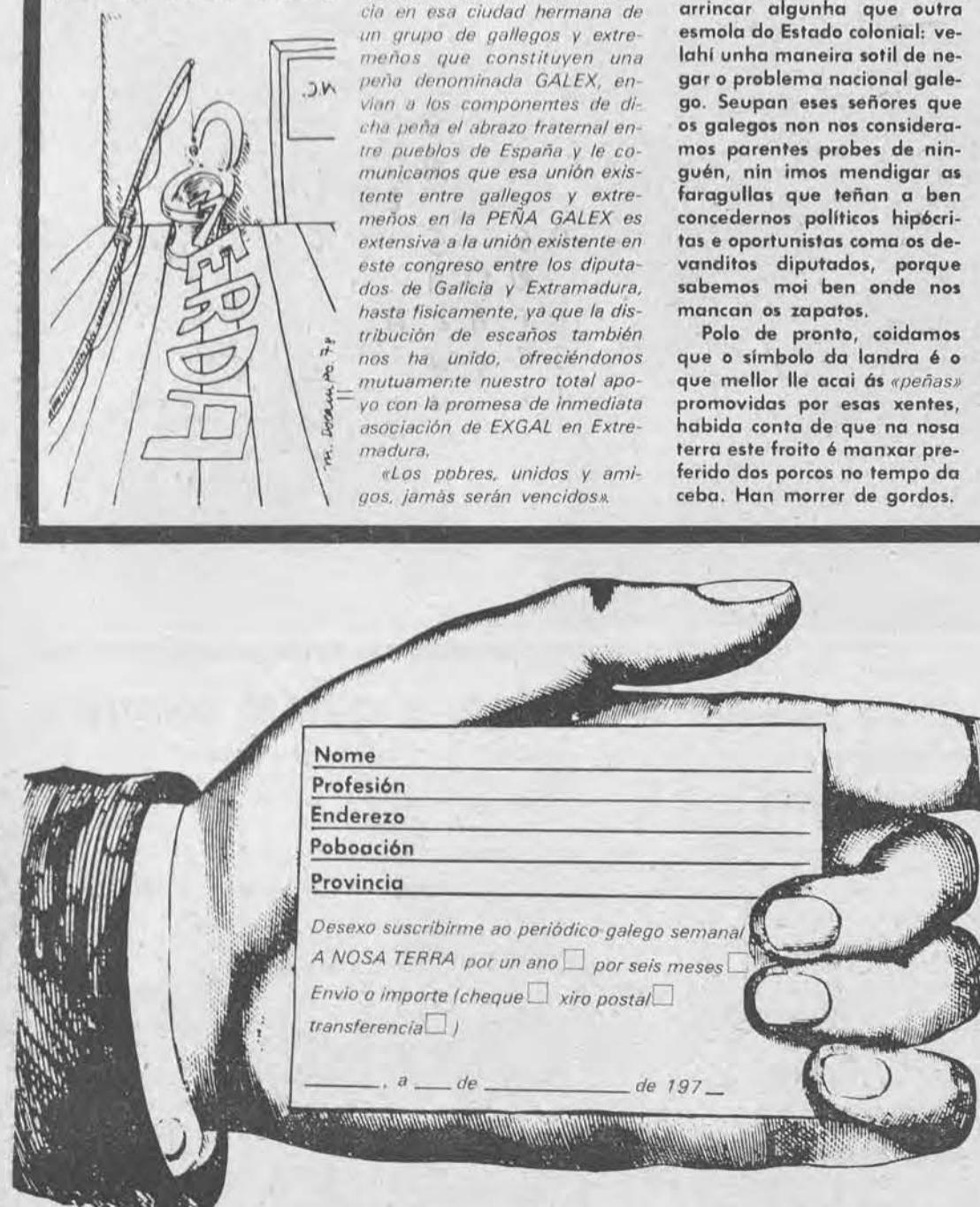
Ya es tiempo de que conozca todas las ventajas de invertir en Puerto Rico/USA.

Poucas veces temos ocasión de contemplar as ignominias do colonialismo encontro e sinlerias encol do «mundo libre», a «civilización occidental», os «valores permanentes da libertade e da democracia Yankee» cos que se tentan ocultar os atropellos do imperialismo. Semeilla que os imperialistas perden xa o gusto polas verbas máxicas e mistificadoras, e non se molestan en encubrir a súa condición de esplotadores; por eso se permiten o facer unha análise da realidade colonial de Puerto Rico pra invitar ao capital internacional a saquear este país. A oficina de Fomento Industrial de Puerto Rico, responsable deste anuncio, escomenza clarexándolle ao imperialismo rapaz que neste país atoparán man de obra barata pra esplotar ao seu gusto e que se conforma con salarios miserables. Tamén lles advierte aos posibles inversores, ladróns de guante blanco, que o goberno portorriego é un títere do imperialismo, disposto a vender os intereses nacionais por un prato de lentillas. Os que se decidan a espoliar á nación portorriqueña terán a posibilidade de repatriar os beneficios conquistados co sudor do pobo de Porto Rico, sin seren molestados polos peleles do goberno.

E ainda por riba, se se tertia, poderán disfrutar de fermosas praias, do sol e do ambiente musical tropical, mentres o pobo portorriego traballa por un bocado de pan.

Polo demais, a poboación indíxena amósase mansa e cordial, e se así non fose, pra algo están os gorilas e a CIA e os demás xendarmes do orde imperialista.

Estas son as ventaxas da fórmula de «Estado Libre Asociado», unha especie de Estatuto de Autonomía, que USA utiliza pra encadear á nación portorriqueña. Conque, orella ao can.

As tarifas dos envíos por año serán: Galicia e o Estado Español 1.200 Pts., Europa 1.600 Pts., Arxentina 2.300 Pts., USA, Canadá, África e Suramérica 2.050 Pts.

Por seis meses as tarifas serán a mitade das anuais más 50 Pts.

SUSCRIBASE, COLABORE COA PRENSA GALEGA A NOSA TERRA

APARTADO 1031
SANTIAGO

A situación conflictiva que está sobre o tapete na Alumina-Aluminio de San Ciprián é consecuencia, por unha banda, dos graves e recentes accidentes laborais pero, pola outra, reproduce as diferentes posiciones manifestadas durante a longa folga do pasado vran.

Despois de varios meses os feitos parecen demostrar que a alternativa presentada e defendida pola ING en xullo e agosto sigue vixente, é necesaria e, o que é más importante, pode conseguirse, feito que facilitaría inmediatamente unha saída positiva ao conflicto.

Ao carón do devandito, por primeira vez preséntase unha situación nova pra os traballadores galegos: a presencia

numéricamente importante de obreiros non galegos, afiliados na súa maioría a centrais sindicais tamén non galegas, entre os que se espalla un sentimento de falsa e demagóxica división e illacionismo respeuto dos intereses da clase obreira do noso país. Esta inxustificada división podería conducir a un enfrentamento que, todo o máis, deixará entre os traballadores a pauliña do esquirolismo ou da insolidariedade.

Cando hai xa ben anos a clase obreira de Euskadi protagonizou unha das primeiras grandes loitas —a «folga de Bandas»—, a patronal viñera ao noso país pra cargar autobuses e trasladar moitos traballadores galegos a facer de «fur-

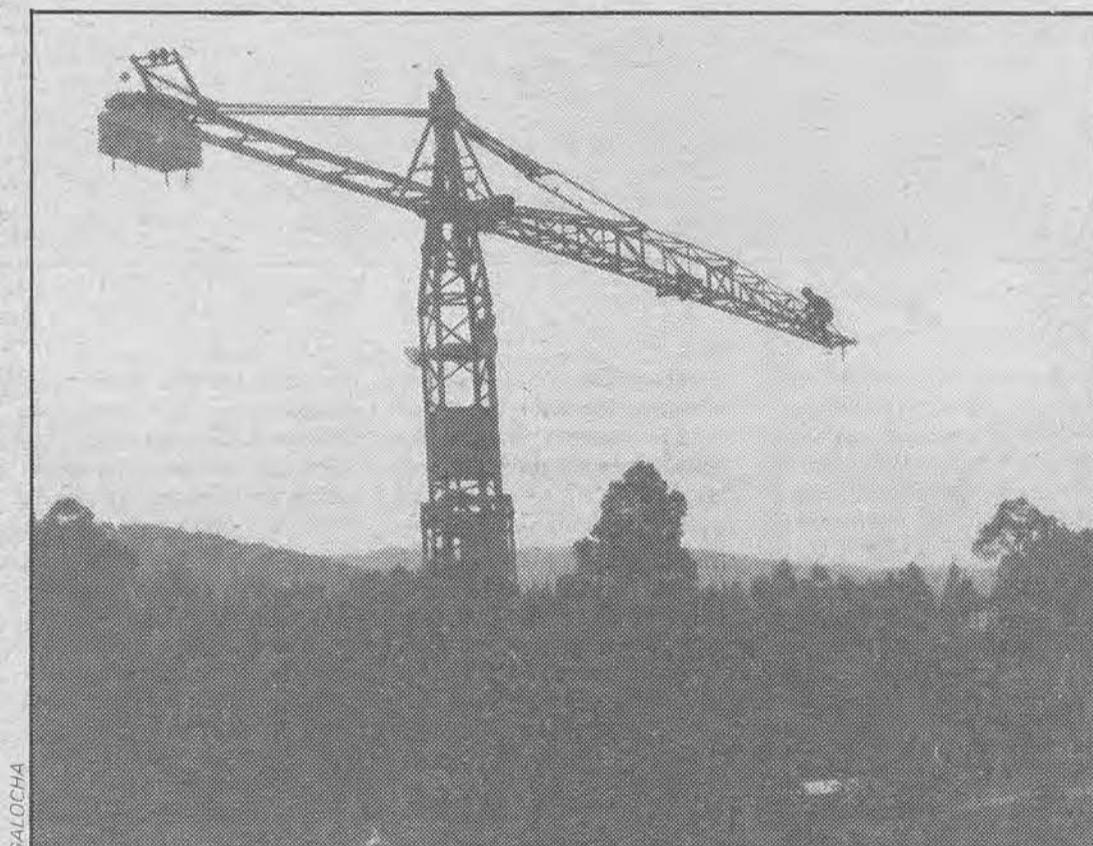
folgas», manténdoos isolados en barracóns e desinformados do conflicto existente, amparándose, inclusive, no baixo nivel de conciencia e organización e na orixe labrega da grande maioría, desconocedores, polo mesmo, dos intereses e dereitos da clase obreira basca naquel intre. Durante moito tempo, e coma consecuencia deste feito, os emigrantes galegos pasarán a ser considerados dalgún xeito coma esquiroles e insolidarios. Nesta ocasión, e por primeira vez, poden cambearse os papeis. A responsabilidade dos que así o prefiran coidamos non vai ser pouca, máxime se se orienta atraveso de centrais sindicais de ámbito estatal.

ALUMINA, A QUINTA COLUMNA

Ao redor de seis mil homes venden hoxe o seu traballo as 28 empresas auxiliares de Alumina-Aluminio, S. A. en San Ciprián. Este monopolio español fai unha inversión de perto de 50 mil millóns de pesetas nunha factoría que producirá aluminio, con gran risco de contaminación ao despender lama roxa.

Nas 28 auxiliares os salarios e as condicións de traballo non están homologadas, introducindo así un factor de divisionismo e de rivalidade entre os traballadores, o cal é un atranco na súa organización e toma de conciencia. As razons desta situación hai que buscalas no afán de explotación das empresas auxiliares que compiten entre si na percura de reducir costes á conta dos salarios.

Por outra banda, pódese observar unha serie de estamentos e privilexios entre os traballadores, ó que racha a súa unidade. O peonaxe e personal non cualificado, con contratos eventuais nas auxiliares e falla de todo tipo de

AO PE DE 6.000 HOMES VENDEN EIQUI O SEU TRABALLO, ALGUNS HASTRA A VIDA

garantías laborais, son ou ben portugueses e africanos utilizados coma man de obra barata, en situación de inmigrantes ilegais, que pasaron a fronteira con pasaporte turístico, atopándose nunha situación semellante á de moitos emigrantes galegos en Europa, ou ben galegos que combinan o seu traballo na industria co traballo na terra, con todas as características do que se adoita chamar proletariado simbiótico, como o demostra a afiliación en moitos casos a sindicatos labregos. Valla de exemplo a empresa Entrecanales,

onde os traballadores simbólicos representan o 90 por cento da plantilla, con máis de cen afiliados ás Comisións Labregas.

FALLA DE SEGURIDADE E HIXIENE

Os traballadores procedentes de Portugal e de países africanos, singularmente do Cabo Verde, e os galegos, teñen salarios máis baixos e non contan coas dietas, facilidades na vivenda, etc., que teñen os traballadores fixos na

plantilla desplazados polas empresas que están obrigadas a proporcionarles vivendas o cal lles supón un aforro de 15 a 20 mil pesetas ao mes, por teren estes os seus convenios negociados onde os salarios e as mesmas condicións de traballo son superiores ás existentes no noso país.

Dentro das condicións penosas de traballo na Alumina cómpre salientar a falla de seguridade e hixiene, causante de numerosos accidentes laborables que veñen desencaendeando dende hai máis dun ano fortes conflictos obreiros.

Dende o escenario das obras, hai uns tres anos, catro obreiros perderon a vida pola mor da falla de seguridade e das mínimas condicións que fagan posible unha vida digna dos traballadores. Aínda nas derradeiras semanas producirónse doux accidentes graves. Un deles, un rapaz de 24 anos, traballador de «Montajes Noroeste», cunha descarga eléctrica caíu desde 15 m. de altura quedando en estado de coma; outro en «Entrecanales», que asegúron rumores teñen que amputarle un brazo, aínda que nin os seus compañeiros son capaces de decir nada: «non se pode nin falar» —din—. Pra facerlle frente a esta situación non se conta máis ca con tres médicos, que fan horarios de 12 e 13 horas diárias, e cun hospitalillo elvado pola falla de personal e de medios. A mesma ambulancia atópase deteriorada hastra o punto de non poder prestar servicio normalmente, polo que en lugar de falar do hospitalillo, máis lle aquece o nome de botiquín.

CADRO NEGRO

Unha serie de persoas estiveron e están cometendo fraude contra a Seguridade Social amparándose na súa profesión ou en cargos que lles proporcionan unha certa capacidade de manobra.

CADRO BRANCO

Veñen de ser denunciadas certas irregularidades dunha farmacia de Lalín, iniciándose unha investigación que está levando a descubrir todo un tecido fraudulento na sanidade.

A NOSA TERRA

PERIODICO GALEGO SEMANAL

Redactores e colaboradores: Xosé Ramón Pousa, Xosé López, Antón L. Galocha, Sisto G. Cabana (A Coruña), Lalo González (Ferrol), Paco Arrizado (Lugo), X. A. Carracedo (Ourense), F. Franco, Mario Pousa, Ignacio Briseño, Guillermo Pérez (Vigo), Gui-

lermo Campos (Pontevedra), F. Cuvi, Emilio Veiga (Barcelona), P. Ibarra, L. Auzmendi, A. Amigo (Donostia), María Alonso, L. Celeiro (Madrid), C. Durán, R. Palmás (Londres), Carlos Díaz (Xinebra), A. P. Dasilva (Porto), X. Cambre Mariño

(Puerto Rico), E. Ibarzábal, X. A. García, Moncho Viña, Jordi Minguell, Roma.

Diseño e confección: Pepe Barro. **Fotografía:** Brais, Piñón, Fernando Bellas.

Dibuxos: Xulio Maside, Xaquín Marín, Alfonso Suárez, X. Carlos, Miguel Docampo.

Redacción e Administración: República de El Salvador, 25, entrechán, Santiago. Tel. 591821. Apdo. de correos 1.031.

Imprenta: «La Voz de Galicia», S. A. Concepción Arenal 9-13, A Coruña. Dep. Legal: C-963-1977.

Distribución: A Coruña, HENCHE, tlf. 207020; Santiago, PRENSA NACIONAL, tlf. 583456; Ferrol, DELTA, tlf. 353992; Vigo, DISTRIBUIDORA VIGUESA, tlf. 414570-419186; Pontevedra, SUTIL, Vilagarcía, PAMPIN, tlf. 500829; Lugo, FOLLAS NOVAS, tlf. 217685; Ourense, Vda. de LISARDO; Barcelona, F. RAFALES ARTAL, tlf. 2433658.

Director: Margarita Ledo Andión.

GALOCHA

NON HAI SEGURIDADE NINGUNHA, NON MORREN MAIS DE CASUALIDADE»

A FOLGA DO 77

No vran do ano pasado, a ING co respaldo dos traballadores da Alumina elaborou unha táboa reivindicativa que foi negociada coa patronal en Madrid por unha comisión na que tiña representación maioritaria a Central patriótica. Ao non acceder as empresas ás peticións laborais presentadas escomenzou no mes de Santiago unha folga convocada por esta Central que se prolongou durante dous meses debido a negativa dos patróns a negociar coa ING por razones políticas, xa que non aceptaban a alternativa político-sindical nacionalista que ésta defende. Chegouse finalmente a un acordo, conquérindo os obreiros un aumento salarial

que ainda hoxe está sin superar, un seguro de vida dun millón de pesetas, formación de comités de seguridade e hixiene por empresas e o xacinto hospitalillo que ainda na actualidade funciona deficientemente.

A central CC.OO., tamén por razones políticas, tentando combater a líne Nacionalista da ING, que dirixira o conflicto co apoio dos traballadores, convocou unha asamblea para botar abaixo os devanditos acordos, decidíndose a reincorporación ao traballo e esvaíndose así as conquistas que os traballadores fixeran despois de dous meses de loita.

PROHIBIDO FALAR GALEGO

Na actualidade os accidentes producidos nas derradeiras semanas reavivan o conflicto polarizándose en torno a dúas opcións sindicais: por unha banda, CC.OO. con 45 delegados e afiliación maioritaria entre os técnicos e traballadores de fóra, apoiada polas más centrais españolas con relativa incidencia na zona, UGT, CSUT e SU, e pola outra a central nacionalista ING, con 25 delegados e afiliación maioritaria entre os traballadores galegos, áinda que tamén conta con traballadores africanos, bascos e españoles.

Tras unha asamblea xeral na que os sindicatos españoles sementaron o divisionismo entre os traballadores utilizando argumentos chovinistas para prohibirlle falar en galego a un membro da ING, acordaron fa-

cer unha marcha sobre Lugo para negociar co Gobernador Civil unha serie de reivindicacións que curiosamente veñen sendo as mesmas que xa se tiñan conquerido no vran do ano pasado e que se viñeron abaixo polo boicot das centrais que agora as defenden. Argumentaba daquela CC.OO. para xustificar o boicot que era millor agardar a revisión do convenio da construcción, proposta aceptada inxenuamente polos traballadores que logo comprobarían como non se poña en práctica ningunha das reivindicacións negociadas porque en Outono o marco do Pacto da Moncloa impedía a súa materialización, dándose o caso de que CC.OO. se atopase entre as centrais que apoian ao devandito pacto.

Mentres en Lugo as centrais españolas facían a súa marcha, considerándose algúns delas «el orgullo de España», o Comité de empresa da «Agrupación del Puerto» composto nun 50% por membros do SOG e o resto de CC.OO. —que abandonaron a alternativa da súa Central para apoiar ao SOG-ING, cambando un deles a afiliación a esta central— negocia coa empresa a firmar un acordo no que se estipula a creación de Comités de seguridade e hixiene en cada empresa eleitos polos traballadores e con poder executivo e un seguro de vida ou de invalidez en caso de accidente por un millón de pesetas. A ING exige o cumplimiento desta táboa reivindicativa en todas as outras empresas auxiliares de Alumina-Aluminio, S. A.

MARCHA SOBRE LUGO. «NOSOTROS SOMOS EL FUTURO DE ESPAÑA» (CC.OO.)

GALOCHA

Mutua de Accidentes do Traballo

A millor garantía pra as empresas galegas

G. Mola, 12
Pontevedra

En

Zafil
atopará a música que deseja:
clásica
rock
jazz
moderna
folklorica

A máis ampla gama da actualidade en forma de disco cartucho ou cassette

Rúa General Franco, 68
Tlf: 355047
O Ferrol

Cadeas galegas

Os presos, dentro e fóra

As portas dunha cadea abríronse por vez primeira en Galicia ao esterior, aínda que non fora para deixar sair senón entrar a uns cantes xornalistas na nova cadea de Vigo, que sustituíu ao ruinoso centro de dílixencias que hastra hai pouco tempo funcionou. Non sería razonable o non valorar positivamente as condicións deste centro penitenciario, pero tamén é certo que sería facilitar unha falsa imaxe se a xente xeneralizara a súa situación á das restantes cadeas. O centro de cumplimento —tamén de dílixencias— de Vigo, non é máis ca unha illa cáuseque solitaria no mar embravecido e abafante que son as prisiões do Estado español.

As restantes cadeas de Galicia constitúen un atentado contra os dereitos dos reclusos, que os teñen anque algúns se empeñan en rexitalos. A Coruña e Pontevedra son exemplo do que non se pode manter por máis tempo. A da Coruña, cuns cento cincuenta reclusos, é unha cadea de antiga construcción, que funciona coma centro de clasificación e distribución de penados. Alí deciden o degrau que hai que darlle a cada ún, nunha primeira discriminación que os convierte en presos de primeiro, segundo ou terceiro grado. E unha clasificación decisiva para o futuro do recluso, aínda que asegún algúna fonte se faga dun xeito superficial, a partires dunhas poucas preguntas feitas polo médico, o crego, o educador.

PONTEVEDRA: FRIO E CHOIVA

A cadea de Pontevedra tén habitualmente uns oitenta ou noventa presos. Hai quen di que é coma un lago que se enche coas choivas. En inverno, ao patio non se pode sair porque está inundado. No interior, as paredes chorrean humedad, presente tamén no primeiro piso, e na mesma enfermería. Frio e humedán son os compañeiros más inseparables. Hai celas individuais que non se poden utilizar pola auga que entra nelas, e na planta baixa algúns reclusos coñeceron xa o que é convivir con ela.

Pra os que traballan non existen demasiados estímulos, a non

as cadeas é a situación dos preventivos. Pasar un ano agardando xuicio non é nada increíble, e tamén pouco que cando se impón a pena que ésta seña menor ca o tempo xa transcurrido esperando. A inxusticia da burocracia aínda é máis sangante ao pensar que a persona en situación preventiva é un recluso sin dereitos: non pode «redimir» pena polo traballo, nin ter permisos... Nas cadeas galegas repítense demasiado o caso dos portugueses: moitos deles non teñen máis cargo ca estaren indocumentados. Prendentes da simple estradición, pasan á veces dous, tres ou catro meses en espera da orde, xa que nin siquera lles fan xuicio. Os que estivemos na cadea de Vigo fomos testigos da indignaciónalgúns deles.

Nesta cadea de Vigo todo parece ir indo e os presos, falando cos xornalistas sin presencia de funcionarios, non amosaron ningunha disconformidade coas condicións materiais de vida. Uns dez mil metros cadrados de superficie, 88 reclusos, dos cales 40 son penados e os restantes esperan xuicio, e 33 funcionarios. As dependencias presentan características favorables pra facilitar a vida dos internos, que interveñen nalgúns aspectos da organización interna do centro: alimentos, deportes, e teñen dereito a seren informados sobre a situación económica do centro.

Pero aínda que as cadeas melloren as súas condicións, pensamos, non existirá rehabilitación se non cambian as condicións no esterior. Porque sair á libertade sigue a ser todo un problema: «Se a un de nós o poñen, hoxen e libertade e con traballo esisten bastantes posibilidades de integración social. Pero se se sai sin diñeiro, e se atopa un co rechazo da sociedade, dos amigos, da mesma familia, vóltese a delinquir. ¿Porqué non se lles da aos reclusos un seguro de paro ao saírem? Hai xente con terceiro grado que pode sair traballar e dormir no centro, e non o fa porque non tén traballo...».

OS PREVENTIVOS E ESTRANXEIROS

Un problema común a todas

FERNANDO FRANCO

CADEA MODELO DE BARCELONA, UN DOS MOITOS MOTINS EN DEFENSA DOS PROPIOS DEREITOS

19-25 MAIO - 78 A NOSA TERRA / 5

crónica política

Chama a atención o gran esforzo que están a facer os partidos denominados de esquerda, agás as forzas integradas no Movimento Nacional-Popular Galego, para dalguna maneira, prestarlle a súa colaboración á alternativa preautonómica. Nunha situación tan claramente fraudulenta como a actual non se comprende esta actitude por parte de partidos que deberían situarse en aberta oposición á mesma. Neste sentido as últimas declaraciones e actividades do PCG non poden ser más elocuentes, chegando a afirmar que os ataques contra Rosón formaban parte dunha campaña de desestabilización da democracia, afirmación adubida e contrarrestada máis tarde coa súa oferta de colaboración pra a consolidación dos organismos preautonómicos, colaboración que catalogaron de crítica aínda que leal.

COLABORACIONISMO E DEMAGOXIA

Mais sorprendente é ainda a aparente miopia política de presentarse o mesmo día da roda de prensa de Rosón con motivo do affaire «Interviu», os líderes do devandito partido —máis concretamente o seu Secretario Xeral— dispostos a manter un cambeo de impresións co señor presidente da Xunta. Todas estas actitudes serían torpes se efectivamente non souperamos que non só ao PC senón que a toda a esquerda non galega non lle queda outro remedio ca lexitimar e apoiar a alternativa preautonómica, alternativa que calificamos de neocolonial, se non querem verse en entredito incluso na súa estratexia. Polo demais, o papel máis demagóxico, aínda que menos ridículo, corre por conta do PSOE, colaboracionista onde os haxa, que tenta aparecer coma portavoz dunha suposta concencia crítica e proletaria, representación xenuína da esquerda e dos traballadores na Xunta. Pero na realidade nesta actitude non cre ningún e muito menos a partires das lamentables declaracions —dignas de calquera eloquente representante de AP— de Francisco Vázquez en col dos dereitos da Coruña á capitalidade.

ASESORAR A XUNTA

A extrema esquerda española, con ou sin faciana galega, quere facer o mesmo pero entrando todos a unha, esto é, unitariamente, nas comisións que servirán pra asesorar á Xunta. O resultado é o triste espectáculo dun colaboracionismo que ademais ningúen lles pide. Quizaves, tamén, señan a tristura e os ofrecementos ineficaces os intermediarios da colonización. Así, o PSG propón conversas «a todos os partidos nacionalistas» sobor da actual situación política na que asegún eles mesmos «estánse acercando ao poder algúns partidos de esquerda». O interlocutor, naturalmente, sería o POG, mergullado nos mesmos traumas da ineficacia unitarista dos que, defendendo o mesmo, non poden camiñar xuntos porque cada ún vai poñendo un precio máis baixo ao verdadeiro postor: o Estado colonial.

AS CAMARAS E O FUTURO DO SINDICALISMO LABREGO

Nas eleccións a Cámaras Agrarias vaise xogar, deixa certo punto, a dinámica futura no aspecto político e sindical do noso campo. Por eso é da meirande importancia que os nosos labregos á hora de votar valoren detidamente os feitos que hai detrás de cada organización sindical, o tipo de organización a que responden, o programa que defenden, a utilización que farán das Cámaras, en definitiva a utilidade das respectivas representacions que conquiran. Esta valoración de conxunto inclinaría a balanza a favor do único sindicato labrego con feitos elocuentes ás súas costas, con representación a nivel de toda a nosa nación, cun programa anticolonialista e antimonopolista que o pón en conxión con outras organizacions de masas nacional-populares, e cunha alternativa política que conduce cara unha Galicia ceibe e popular. Frente a el están sindicatos localistas, baseados na pura influencia personal, as chamadas candidaturas independentes, servis e inda caciquís, e as organizacions sindicais vinculadas a persoellos como Franqueira ou Corzo Diéguez. Con esta panorámica non cabe máis ca decir que, efectivamente, os nosos labregos están, en esquema, diante dunha doble alternativa: ou votar sindicalismo nacional galego, democrático e anticolonialista, ou votar sindicalismo españolista, localista ou caciquil.

REPRESIÓN «DEMOCRATICA»

Que os traballadores galegos dispostos a empregar o seu idioma señan reprimidos por representantes das centrais españolas é todo un síntoma do papel antidemocrático que poden cumplir organizações que non teñen xurdido acordo cos intereses do noso país. Estas centrais que tanto dín defenden a unidade fan a política máis sectaria, represiva, antibreira e antipopular que se poida imaxinar. Claro que non é unha custión de palabras diferentes senón de práctica diferente, a práctica anticapitalista e anticolonial que enfrenta a ING co reformismo e o sucursallismo.

«BEN DEITAMOS DO MAZO ELECTRICO»

AO REMATE AFIAR

GALOCHA

Riotorto

Traballar o ferro

«E unha historia de séculos». Porque ningúen se astreve a situar no tempo a aparición dos ferreiros aló en Riotorto onde —opinaba alguén— remata unha cunca de traballadores do ferro iniciada na Veiga do Eo e seguida en Taramundi —quén non se lembra dos coitelos, cazos, gramalleiras...— hastra o Marco de Alvare.

Alí en Ferreiravella, a profesión de ferreiro convírtense entón no medio máis común de gañar o pan. Aínda hai quen fala da grande cantidade de escorias calcinadas que se poden atopar na Fraga, sinal de que alí se fundiu nalgunha época o ferro.

«Cando a historia da fundición do ferro —contaba Benigno Rivas—, os ferreiros eran a xente dos cartos; era coma ser hoxe en Riotorto médico ou veterinario».

O MAZO

Na mañá de maio o barrio do Mazo tacha honores a aquela ferramenta, cecais a máis característica dos ferreiros, e hoxe moi pouco máis sofisticada, que lle da o nome.

A súa feble sofisticación consiste en traballar con electricidade fronte aos mazos de auga, moi semellantes técnicamente aos muíños de herdeiros. Mesmo no tocante á súa utilización os ferreiros con dereitos sobre del, distribúen o mazo en turnos nos que a cada un deles se lle asignará un dia, que conservarán durante moitos anos.

E esa era a manerla de que calquera día ás seis da mañá se puidieran escoitar os seus xordos ecos entre as enormes pendentes que pechan o val ribeiro.

Arredor dos 60 sería cando aparecerían os primeiros mazos eléctricos. «E valéndose malta —dijo Xosé Iglesias Facio—; sin ellos, a mitade dos ferreiros deixariamos esto».

FACER UN FOUCÍÑO

Turito en Ferreiravella coma en Espasande de Baixo —ésto na

parroquia capital do concello—, a produción é case monopolizada polos fouciños. «Por exemplo, facer coitelos enreda moi».

O material empregado normalmente é unha aleación feita na propia forxa, de ferro —o vergalho— e aceiro, sendo ésta unhas das operacións más complicadas e más duras de todo o proceso. É complicada, ou millor, «ten moita cencía», porque dela depende a dureza e flesibilidade do instrumento. Tamén se fabrican coitelos e mesmo fouciños só de aceiro. «Son más doados de facer porque aforas este traballo —comentaba un dos moitos Rivas que parecen ser a raza dos ferreiros— pro rampe por menos de nada». A aleación, polo, non tén motivacións económicas. A mistura e a operación de espalmar o ferro —estiralo encetando a forma do fouciño— faránse somente un dia á semana. Esto terá a súa esprición no cambeo de martelos do mazo, ao tempo que tamén tén bastante que ver o que seña un labor cocho. Os sábados espalmaránse tantos fouciños coma se pensan facer na semana seguinte;

case sempre 30 diarios por ferreiro.

Agora o mazo e os seus novos martelos darán a forma convencional do fouciño rematando, logo de mangalo, cun afiador que por catro pesos se encargará de propiciar o afiador.

E estarán dispostos a unha venda que a moitos seguramente estranharán. Pro os fouciños galego chegarán a Portugal, a León, a Burgos... A súa historia tén moi que ver co abastecemento que fixeron pra a sega en Castilla, e aínda hoxe perdura este mercado, certamente mermado pola meca-

nización do campo. «E más este ano pasado —puntualiza Xaime Rivas— ainda se venderon ben deles porque o trigo estaba de moi mala sega; e pro este ano tamén hai moitos pedidos».

A PRODUCCIÓN

E é que o problema dos ferreiros non é, como se puidera pensar, o da comercialización, o da venda. Eles mesmos confesan que teñen máis pedidos dos que poden atender. E mentres uns se adican a vender exclusivamente ao por maior, aínda quedan ferreiros que siguen chegando hastra

mesmo ao Bierzo, pra ali, na feira, vender a súa mercancia. Pra os primeiros os máis importantes mercadores serán, aparte de Pontevedra e A Coruña, Castilla e Portugal. Pro con estes medios non é nada doado aumentar a produción. Hai ben pouco falárase por alí da comienzo de crear unha cooperativa, de organizar mínimamente ao ferreiro. Pro a idea non vai adiante. A xente maior bótalo a culpa á súa xa pouca disposición pra esas cousas —«e a nós quedáronos catro ou cinco anos»— e a xente nova é case inexistente no ramo. «E eu non entendo por qué —Manolo Foxaca—, porque a profesión está bastante ben remunerada. O que pasa é que os rapaces novos ven a tradición de seus pais de erguerse ás seis da mañá, de traballar os domingos...».

E o mesmo Manolo —cecais o más novo— apuntaba a xa non somente posibilidade, senón inclusiva a necesidade, de montar unha fábrica entre todos os ferreiros do val, e mesmo parece que hastra hai cartos. «Si home, se hoxe non hai ferreiro que non teña unha cartilla no Banco, cando lle deberíamos estar debendo cartos porque alí non fan nada».

Así, a profesión, e mesmo a industria, enfréntase hoxe a dous problemas: a falta de xente nova que escolle entre calquera das outras dúas alternativas que alí se lle poden presentar, adicarse ao comercio da madeira ou tomar o camiño da emigración —o índice de emigrantes da zona pón os pelos de punta—, e a retención dun capital que podería financiar a tecnificación da industria, creando inclusiva postos de traballo ben remunerados.

Pro polo menos as segadoras, así e todo, ainda non puideron cos ferreiros do Riotorto. E aínda se está a tempo de facer o que haxa que facer.

Xosé Bar Boo, arquitecto, presidente dimitido do seu colexio profesional, home público e político, pensa que Galicia «se aumenta a súa dependencia nestes anos, nun plazo de catro ou cinco, o proceso será irreversible»

De todos os xeitos, a súa militancia estivo sempre

ao carón das alternativas españolas: Xunta, MSG, PSOE. Pronúnciase pola industrialización racional e opónse ás celulosas e á Autopista. Puntos que na práctica somente son defendidos por forzas políticas nacionalistas que el non comparte.

XOSE BAR BOO

O técnico non é unha persoa aséptica

Sr. Bar Boo, ¿cómo se definiría vostede políticamente? ¿E vostede un home partidario?

Neste momento si son partidario, non era o meu interés ser partidario dende logo; pro son un socialista en forma moi clara e den de hai moito tempo sentida. Hasta agora, primeiro fun fundador do Movimento Socialista Galego (MSG), máis tarde non fun partidario da súa unificación co PSG, pero fixose... e logo tampouco non fun partidario da línia que seguia o Partido Socialista Galego e sainme.

Agora estaba sin partido. Non son militante que o sinta, son amante da libertade sempre, pro comprendín que pra facer algo realmente positivo fai falla estar nun partido con capacidade pra facelo. Tras un tratamento de grupo cremos que era conveniente facelo influindo en forma eficaz neste momento crítico de Galicia. Dahi que hai custión duns días in gresei no PSOE.

Na agonía do franquismo,

vostede foi fundador da Xunta

Democrática de Galicia. ¿Qué

significaba aquela alternativa?

Na miña casa de Vigo fixose a primeira reunión de Galicia e unha das primeiras das do Estado español. Eu participei na Xunta entón porque era unha saída cara a ruptura, pero que logo quedou en amagos de cambio.

Entón, ¿a súa vida política

foi activa?

Foi realmente bastante activa a traveso do Colexio de Arquitectos inclusive, porque era o único lugar donde o cal se podía decir algo políticamente que non significara a cadea inmediatamente. Entón, pois dende o Colexio pudemos facer algo e algo fixemos, foi pouquinho, declararnos a favor da amnistía e sobor de causas conxunturais que iban aparecendo, facer declaracions, etc. Esto significou algo, pero sobor de todo tamén baixo o noso propio problema profesional tratar de reducir ao máximo a corrupción que se producia e pra eso fixemos todo pola fundación do Colexio de Arquitectos, entón formaba parte do de León, Asturias e Galicia, e así pudemos entrar na problemática galega. Entrando primeiro, mediante a imposición das incompatibilidades, evitando a corrupción que se padecía daquela, sobor de todo atraveso dos arquitectos municipais, que podían levar a cabo todas as vulneracións urbanísticas da cidade. Esto tiña unha reacción a nivel social nefasta e por eso fomos encontra do que suponía unha monopolización do traballo e que afectaba, a nivel de distribución económica, á propia clase. Pero o importante era que se asoballaban unhas normativas urbanísticas e eso importábase moito.

¿Qué pensa da galeguización crecente da nosa sociedad?

Pois, debe ser moi responsable, debe precisamente expresar o que sabe e tratar de entender o que ocorre. Eso é unha necesidade, o técnico non é unha persoa aséptica nin moi menos; trata os problemas humanos con toda a complexidade humana, pois tén que dar respuestas a todo con total responsabilidade.

Con respecto ao Colexio de Arquitectos onde vostede foi presidente e dimitiu. ¿Qué foi o

base certamente. Houbo certas saídas nosas do ámbito exterior do colexio, pero que estabamos obligados a sair e dar unha opinión, coma foi a denuncia que fixemos con motivo da visita dos reis a Galicia, e entón eso non resultou tan contestado nun principio, aínda que ali nos definimos incluso polo autogoberno galego e esiximos a autodeterminación, que, eso sí, foi contestada polo PC, pero únicamente polo PC en principio. Esto iba sentando mala base. Entón chega o tema da Autopista que foi o que desencadeou e coordinou esa contestación. Claro, non hai que esquencer tamén que a Autopista crea unhas posibilidades de acción urbanística nas zonas de influencia moi importantes e que ao cabu redundan moito en beneficio da clase profesional, xa que son miles de millóns os que se baraxaron alí somente en honorarios, xa hai pensados edificios en curso e o proiecto de construción dunha cidade de trinta mil habitantes na área de influencia da Autopista entre Vigo e Pontevedra, e claro, ahí vense uns beneficios moi importantes. Esto fai pensar que a moitos compañeiros nosos, interesados en medrar económica mente, lles interese o apoio á Autopista. Agora, nós, coma colexio, opuxémonos contra eso en dúas ocasións, anque fixemos unhas declaracions decindo que non se podería facer a Autopista namenras que non fora contemplado ese medio de comunicación tan importante urbanisticamente baixo o punto de vista do planeamento dentro dun plan xeral urbano.

Seica houbo certos ataques a unha política personalista de vostede e más do secretario do colexio?

Todo esto foi sentando mala

O personalismo non o veo e eso sería facerlle un feo aos demás compañeiros membros da Xunta, xa que todos os acordos se tomaron por maioría e non se pode falar de manipulación pola nosa banda, se ben é verdade que pola capacidade de trabalho o secretario, César Portela, estaba presente en todas partes, pero esta adicación podíase esixir a todos os membros. A Xunta era responsable de todo.

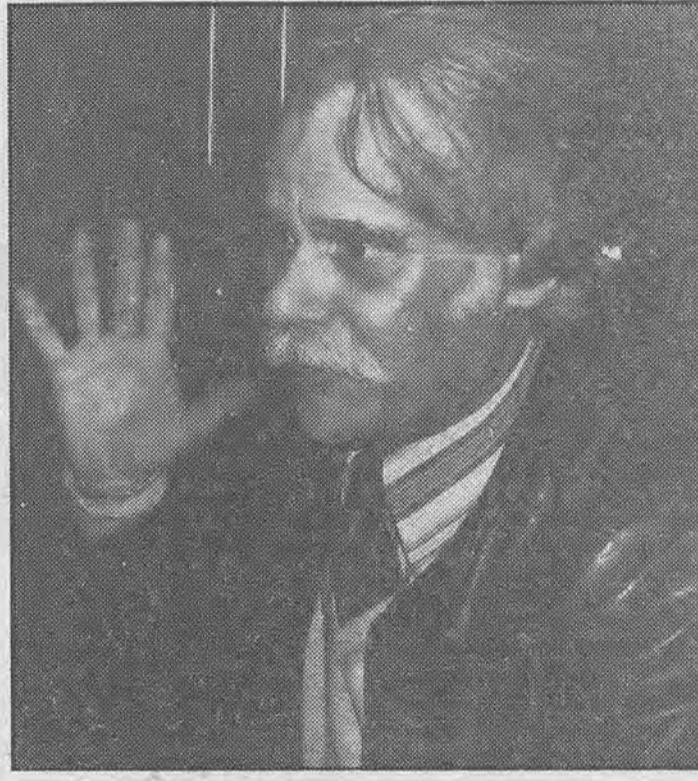
¿Cáles son os problemas principais cos que se atopa o arquitecto? ¿Cál é a súa responsabilidade social neste momento?

Os problemas siguen sendo moi importantes e a cada paso más. O arquitecto é unha peza más dentro da producción arquitectónica. Unha peza a cada paso menos significativa desgraciadamente, porque o especulador-promotor, todos estes entes que entran agora na producción arquitectónica, son os principais. Estes acomodan todo aos seus propios intereses. Nós intervimos coma unha peza más. O arquitecto, en vez de estar ao servicio do usuario, desgraciadamente tén que estar ao servicio do promotor que é o que lle encarga o traballo. O non operar dunha forma obediente a estes dictados leva coma consecuencia a marxinación dese profesional e entón tampouco non pode facer nada, nin positivo nin negativo, é un cero á esquerda. A producción arquitectónica, pra que cambee, dacerdo os intereses dos usuarios, que son os que van disfrutar ou padecer esa producción, haberá que cambiar esa estructura de producción, non sómente pra que os usuarios poidan xuntarse e ter capacidade económica mediante cretos do estado, senón que seña a propia Administración a que promova en forma más directa.

De non ser así, a calidad da construcción irá a menos a non ser que se tomen medidas. A maior parte dos productos da construcción non reúnen condicións de calidad suficiente, nin hai institucións de carácter público que garanticen a calidad. Entrañentras, esto é a lei da selva; é aparentar que se constrúe cunha certa calidad e é todo máscara que na realidade é porquería e merda todo o que se faí e logo quen o sofre é o usuario que vai ocupar a vivenda empeñándose pra toda a vida, o cal é catastrófico.

Penso que se debe tender á producción arquitectónica de alquiler pero éste é un labor da Administración, que cree os medios que a fagan posible dentro dunha economía de mercado, porque a economía de mercado é nefasta en todo, pero pode ser menos nefasta e esto é o que hai que facer.

XOSE R. POUSA

que pasou coa Xunta de Goberno pra que fose contestada pola base?

Boeno, ainda sigo sendo presidente namenras a próxima Xunta non me sustitúa. Polo que respecta á Xunta de Goberno, a couxa, claro, necesita unha certa espricación. Un colexio profesional, pois é a defensa dos intereses dos profesionais correspondentes, e no caso noso o que fixemos foi actuar contra eses intereses. E decir, se houbera unha Administración que fixara as responsabilidades dos profesionais e as súas incompatibilidades, que a Administración mesmo lles impuxera, pois nós non tiñamos que intervir. Pero coma a Administración estaba baseada na corrupción, nós tiñamos que decir: Oian vostedes, ¡coño!, os da Administración, apíquen esas incompatibilidades que vostedes poñen. E eso foi o noso esforzo. Toda esa actuación contra uns intereses da base colexial foi producindo unha reacción. Nós tiñamos un artigo 3º nos estatutos que foran aprobados o primeiro ano da República —e por eso eran posiblemente, dentro dos colexios profesionais, os únicos estatutos democráticos— que calificaban a arquitectura como unha función social. Apoíandodos nisto poímos introducir medidas realmente positivas na profesión, como foron a das incompatibilidades que hoxe xa están solucionadas polo fallo do Tribunal Supremo e que todo o colexio pode esixir. Despois xa foi o visto urbanístico polo cal nós dende o Colexio xa non deixabamos pasar os proiectos que infrinxisen os reglamentos. Logo viñeron as normas mínimas pra presentación de proiectos, unhas normas mínimas que dignificaban a profesión.

E logo, pois...

Todo esto foi sentando mala

Os pechados de Ascón

GUILLERMO P. L.-X. BRISSET

O pasado día 10, ás 11,45 da mañá, vintecatros traballadores de Ascón pecháronse nunha sala do Axuntamento de Vigo. Alí están homes independentes, da ING, USO e CC.OO. e alí pensan seguir indefinidamente en apoio a unha solución xusta ao conflicto, concretada na readmisión dos despedidos sin condicóns e na apertura inmediata das factorías. Alí están en permanente denuncia dun peche patronal ben ás claras inxustificado e da incapacidade do Goberno pra lle dar saída a este longo conflicto. Estes 24 traballadores falaron con A NOSA TERRA do porqué e o cómo do peche.

¿Cómo xurdio a postura do peche e cál foi a reacción do Axuntamento?

Foi decidido nunha xunta do comité de folga, sin informar á Asamblea de traballadores hasta que fora un feito, pra evitar que se impidira. Os que eiquí estamos presentámonos voluntariamente pra dar este novo paso na nosa loita. En canto nos pechamos o Secretario chamou ao Alcalde a Madrid, o cal en principio non se opuxo. Dende que Picher regresou de Madrid, revisáronos as bolsas da comida e controlan a xente que entra e sal do edificio anque sexa pra cousas de trámite. Derradeiramente impiden entrar eiquí aos familiares, cos que temos que vermos fora do edificio, no patio. A pesares do que dixo unha emisora local de que tiñamos manteis pra xantar e duchas, a nosa situación, como poderedes ver, é ben distinta.

¿Cáles son as reivindicacións que vos levaron a tomar esta postura de forza?

Fundamentalmente presionar pra unha saída xusta ao conflicto. Esixir a inmediata readmisión de todos os despedidos e a repertura das factorías. Apoiar

tamén aos membros do comité de folga que negocian en Madrid presionando á Administración pra que force á patronal a abandonar a súa postura intransixente e reacionaria.

¿Cómo veedes o estado actual do conflicto?

Nestes intres, nós, que xa levamos perto de tres meses de conflicto, estamos levando o ritmo de loita que coidamos máis axeitado e é o respaldado pola mayoría da Asamblea de traballadores. Estamos pechados, estámose a levar conversas en Madrid ante os organismos afectados, e estamos facendo accións na rúa todos os días pra un maior espallamento do noso problema e tentar de estender a solidaridade. A pesares de que o conflicto se alonga e os traballadores acuden en menor medida ás asambleas, estamos animados pola solidaridade que estamos conquerindo e, sobor de todo, por estarmos convencidos de ter a razón da nosa banda. Houbo propostas por parte de algúns Centrais de chegar a medidas de forza más radicais coma a Folga Xeral, pro nós coidamos que a loita que estamos levando é a más axelada e é a respaldada pola mayoría dos traballadores.

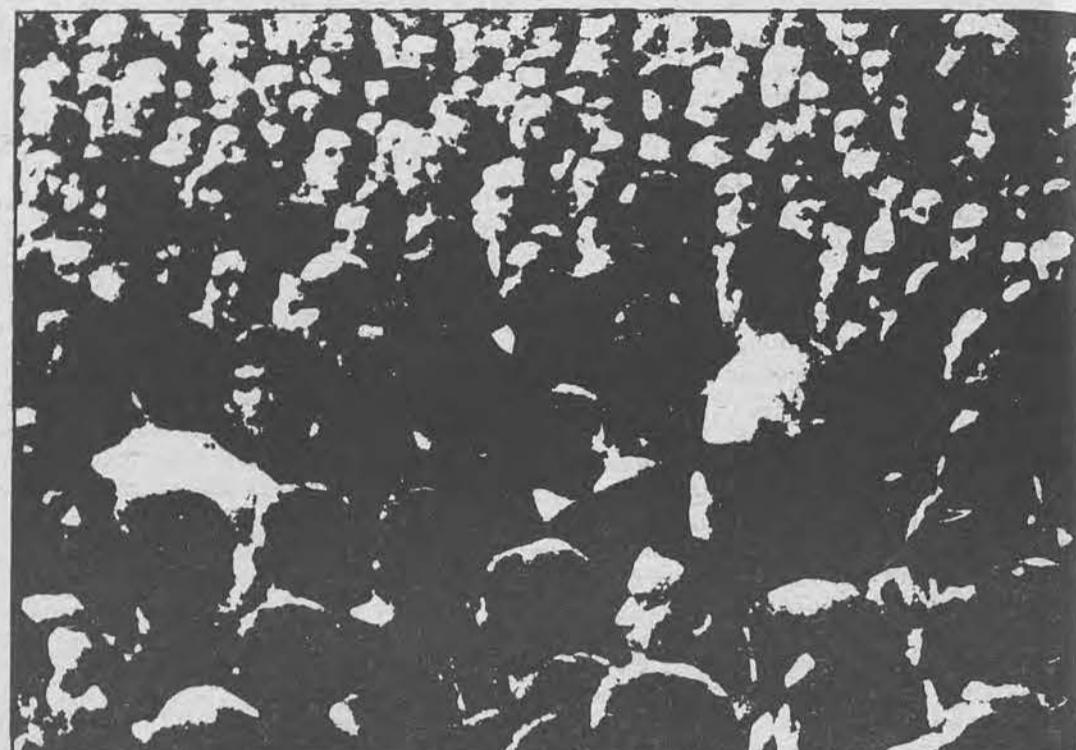
Decides que apoiares a loita na rúa e eiquí hai afiliados de CC.OO. que xunto con UGT condenaron este tipo de loita esplícitamente.

— Eu era de CC.OO. Entendo que primeiro é o traballador e despois o sindicato. Entendo como traballador que CC.OO. vendéronme e que a súa actuación neste conflicto foi de traición aos meus intereses de clase, por eso non quero saber nada con eles.

— Bueno, eu sigo en CC.OO. pero penso que unha cousa é o secretariado ou a dirección e outra os afiliados de base. Eu como traballador non estou de acordo coa postura de CC.OO. e apoio todas as accións na rúa. Se a dirección dunha central traiciona aos seus afiliados hai que botar fóra esa dirección.

— Non chega con queimar o carnet, hai que queimar a dirección.

— CC.OO. e UGT fan un sindicalismo de despacho e de tipo verticalista, pactando coa patronal e co goberno e permitindo que sigan colonizando Galicia e sobreexplotando ao traballador galego. CC.OO. chegou a decir nun-

ha xunta de centrais testualmente que non apoiaba nada que fora contra o Goberno.

¿Qué pensades do comportamento da prensa e das conversas que está habendo entre centrais cara o voso conflicto?

A prensa amosa unha total falla de visión do noso problema, sin dudar en terxiversar a realidade en moitos casos; non hai que esquerir que moitas empresas e periodistas están relacionados

con grupos ou partidos que non dudan en cambeiar a realidade e deformar as cousas. No tocante ás conversas entre centrais de nadal serviron até agora. Os compromisos políticos e os pactos impiéndelles a moitas delas levar adiante unha solidaridade efectiva. A nosa loita está dando unha mostra de credibilidade e, asemade, está servindo pra desemmascarar partidos e centrais que se din defensores da nosa clase. Pensamoa que o noso conflicto

está levando a un debate críticoclarexador pra toda a clase obrera.

¿Qué representou a xornada do 25?

Foi un intento ridículo dada a dimensión do problema noso. Un recuamento mesmo na toma de concencia de clase ao pretendér que os traballadores pensasen que «cumplían» coa solidaridade de clase facendo un paro de unha hora a todas luces ridículo.

Lalín

Fraudes na Sanidade

Unha denuncia a unha botica de Lalín é cecais quen está provocando o desentrañamento dunha serie de irregularidades investigadas agora por personal especial do Instituto Nacional de Previsión.

Na botica de Ester Madriñán respondéronlle a unha persoa, cando foi catar un medicamento, que o número de asegurado non estaba correcto. Consultado éste co médico espededor da receta, a boticaria afirmou que tal medecina non lle quedaba, trasladándose posteriormente a Santiago o cliente e adequiríndo-a nunha botica de guardia na que o informaron que todo centro farmacéutico tiña obriga de tela por ser de primeira necesidade.

Foi entón cando se decidiu a presentar a correspondente denuncia en virtude da cal chegarían hai uns días a Lalín investigadores do Instituto Nacional de Previsión, sendo descuberta posteriormente unha serie de irregularidades.

A botica da Licenciada Ester Madriñán está situada na mesma casa e inmediatamente debaixo da consulta do seu marido, doutor Otero, infrinxindo deste xeito a lei, descubrindo tamén agora

que a farmacia da Lda. Madriñán está oficialmente situada en Prados, a 5 kilómetros de Lalín, onde hoxe está emplazada.

Respetive ao punto anterior, según fontes consultadas por A NOSA TERRA, non era éste o primeiro caso que se daba, no intento de doña Ester de proporcionarle clientela ao seu marido, boicotando en certa medida aos clientes dos máis médicos. Contra o Dr. Otero parece que tamén está en curso otra denuncia por expedir cédulas de habitabilidade falsas. Se unha casa é nova, tén que pagar ao Axuntamento, Hacienda, etc., unha serie de tasas das que se libra se é vella. E coma vellas aparecían nas cédulas expedidas polo doctor Otero algunas recén feitas.

Corren tamén insistentes fallos de que un practicante está implicado, xunto con dúas boticas — Soto e a da Lda. Elena Rodríguez — nun fraude á Seguridade Social. O señor Alfonselle utilizada un talón de recetas firmadas en branco polo doutor don Luis González Taboada, alcalde de Lalín, pra facer figurar oficialmente as medicinas vendidas nas devandas farmacias a persoas non aseguradas como se foran a cargo da Seguridade Social, asegurán-

dose así o mesmo pago duplicado. O certo é que o alcalde, que se atopaba en Palma de Mallorca gracias a un premio do Banco de Vizcaya, do que é corresponsal o seu fillo, regresou inmediatamente, e o practicante Sr. Alfonselle foi detido, sendo posto en libertad de máis tarde, posiblemente despois de abonar unha fianza.

Polo de pronto, a botica de doña Ester Madriñán está pechada e sobor dela pesa unha multa dun millón de pesetas. Mientras, o Ambulatorio — polo que se manifestaron hai tres meses perto dun milleiro de persoas convocadas polas Comisións Labregas e a ANPG — entró en funcionamento en condicións deficitarias: non tén Raios X e os médicos, cando a xente precisa dunha análise, cobran 500 pesetas nas súas consultas privadas; o oftalmólogo, por exemplo, somente tén apparellos — moi tecnificados, eso sí — utilizables en casos extraordinarios, namentres que pra facer unha simple análise da vista hai que trasladarse a Santiago.

Todo un tecido no que ainda queda por clarear de ónde saen as anfetaminas que, mesturadas coa coca-cola, provocan «deliciosas viaxes» nos aprendices de drogadictos de Lalín.

NOTA DOS TRABALLADORES PECHADOS DE ASCON EN SOLIDARIDADE COS COMPAÑEIROS DE CORFI

Os traballadores de Ascón pechados no Axuntamento de Vigo, en nome de todos os traballadores da empresa, queremos amosar a nosa solidaridade cos traballadores de CORFI que, o mesmo ca nós, atopáense hoxe na rúa por un peche patronal. Apoiamos a súa xusta loita contra os salarios de fame e a sobreexplotación a que se ven sometidos. Asemade, condenamos a actitude antiobreira das F.O.P. e a incapacidade do Goberno Español pra resolver os conflictos obreiros na Nación Galega.

Os patróns e o Goberno poden pechar factorías e facer o que queiran dentro da lei. ¿Cál é a lei que defende aos traballadores?

Compañeiros de CORFI: adiante a loita pola defensa do posto de traballo na nosa Terra!

LIGNITOS DE MEIRAMA: CARBON GALEGO PRA OS MONOPOLIOS

MARIA DO CARME GARCIA NEGRO

Hai moitas ocasións en que despois dun longo conflito de loita popular é necesario facer unha especie de recordatorio pra, situándonos no comienzo da historia, poder valorar os acontecementos actuais. No caso das Encrobas é necesario recordar quén é «Lignitos de Meirama S. A.», qué se vai facer co lignito estraguido dessa mina, e quén se vai beneficiar en último extremo desta explotación.

No ano 1975 os países da chamada Europa Occidental toman todo tipo de medidas conducentes a eliminar progresivamente a importación de petróleo que no ano anterior alcanzara moi altos precios. O Estado Español cubría as súas necesidades de enerxía eléctrica con plantas termoeléctricas (carbón, petróleo, gas, etc.) e hidroeléctricas, e comenzaba a posta en marcha do plan de construcción de centrais nucleares. Dende outono deste ano, 1975, a administración pública do Estado Español firma actas de Acción Concertada con vinte e catro empresas do sector eléctrico que representan o 95% do total da produción co fin de incrementar a mesma, pro utilizando combustibles non importados, centrais hidroeléctricas, ou ben pra instalación de nucleares. Unha destas empresas foi Fenosa, que firma unha acta pra a construcción da central termoeléctrica de Meirama; o combustible a utilizar será o lignito. Constitúese así a empresa «Lignitos de Meirama S. A.», coma filial da Fenosa pra a explotación do lignito destinado a combustible dessa central termoeléctrica. En xaneiro do 76 Lignitos de Meirama S. A. firma unha acta específica de Acción Concertada coa Administración, dentro do plan de produción que dende o Ministerio de Industria se lles estaba a facer a todas as empresas productoras de carbón. Trátase de incrementar a produción carbonífera do Estado desde 1,7 millóns de Tm. a 6,6 millóns de Tm. no ano 1979; así se di que Lignitos de Meirama pasará a producir anualmente máis da mitade do carbón do Estado (3,8 millóns de Tm. anuais).

O capital empregado nos dous projectos, en cifras do ano 1976, era de 18.537 millóns de Ptas. A cifra de postos de traballo que se baraxaba (fixos) era de trescentos cincuenta, a duración do projeto dun máximo de vintecinco anos (o stock de lignito é aprosimadamente de 100 millóns de Tms.), e a financiación dos dous projectos é coma sigue: pra a caldeira un creto alemán, dado que é da mesma natureza ca as empregadas en Alemania pra producir vapor queimando lignito. Un creto suízo pra o turbo-alternador. Un creto de trinta millóns de dólares do grupo financeiro internacional composto por

European Banking, Chase Manhattan Bank, City Bank e os españoles Central e Pastor. A única garantía pra a concesión deste creto foi a de ser Fenosa. E por fin, un creto oficial que pode chegar a cubrir hasta o 40% do total do proyecto.

Lignitos de Meirama S. A. comprou a concesión da mina en novecentos millóns de pesetas. Dado que é un proyecto de interés público pode utilizar o procedimento legal da espropriación forzosa pra se facer coas terras necesarias pra a posta en explotación. Eiquí comenza a loita popular pra non se deixar asoballar, como tantas veces tiña ocurrido en Galicia (recordemos dende Castrelo de Miño a Campobecerros). Comenza eiquí a empresa, tamén, a utilizar todo tipo de argumentos e métodos pra convencer á opinión pública da bondade e necesi-

dade do projeto. De sobras son conocidos (véxase A NOSA TERRA n.º 16) as necesidades e argumentos dos labregos das Encrobas. E importante, nem-bargantes, descubrir os da empresa.

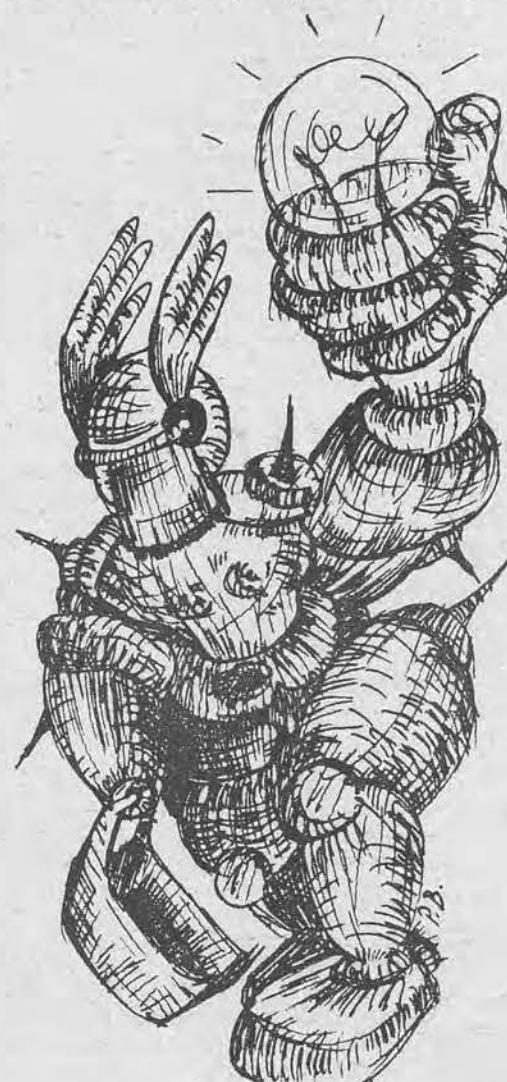
En primeiro lugar, todo o lignito estraguido vai-se empregar coma combustible. Non vai crear, polo tanto, máis postos de traballo ca os que directa ou indirectamente cree a térmica e, xa que logo, non é relevante en absoluto que se produza nesa mina máis da mitade do carbón do Estado.

En segundo lugar, os concertos co Estado no caso da produción de enerxía eléctrica non somente comportan compromisos pra a empresa senón o que é más interesante, unha serie de ventaxas tanto legais coma económico-fiscais. O uso de procedimentos legais nacidos pra casos considerados de necesidade ou interés estatal, urxencia, etc., proporcionan ás empresas un abaratamento alto dos costes de produción. En troques, a demanda de enerxía eléctrica non sofre alteración nin é sensible en absoluto: sempre se venderá esa enerxía eléctrica.

En terceiro lugar, os esforzos que fai a empresa coma tal por realizar esa inversión non necesitan dun adomo demagóxico: Lignitos de Meirama S. A. nunha nota oficial do 5/12/76 di «a importancia da obra false patente coa simple alusión ao problema enerxético que atravesa o mundo...», argumento que non tén peso ningún á hora de respostar ás reivindicacións concretas dos labregos das Encrobas: «a xusteza das nosas reivindicacións false patente coa simple alusión aos centos de miles de galegos que levan emigrado e necesitan seguir facéndo se se sigue industrializando a Galicia con industrias de enclave colonizadoras». Por outra banda, os chama-do esforzos inversores quedan espídos de tal forza cando vemos os cretos oficiais e de qué banda, tanto española coma de fóra do Estado, se teñen concedido, cretos que de seren apricados a outras investicións necesarias en Galicia crearian moitos máis postos de traballo.

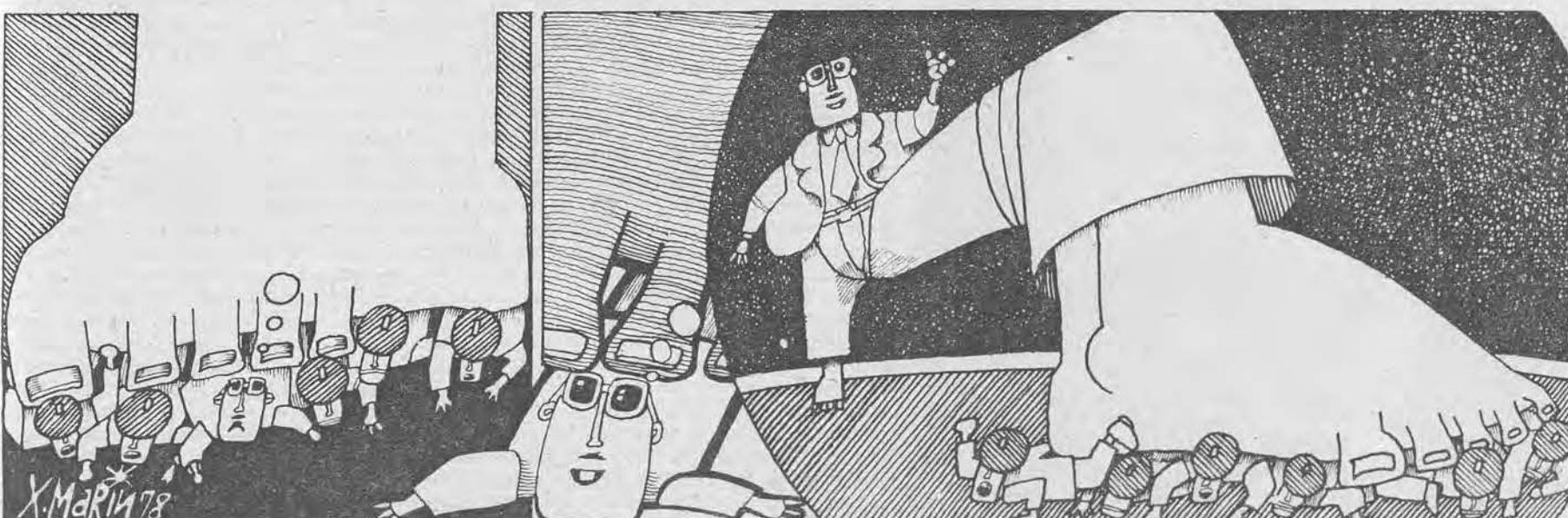
E decir, pra Fenosa esta central significa unha expectativa de obter altas cotas de beneficios, e ademais, de se colocar nun millor posto no ranking das empresas que oligopolizan o sector eléctrico no Estado.

Pro o das Encrobas non é un caso illado e a súa significación é moito máis importante ca os simples acordos conseguidos pola loita dos labregos das Encrobas, que fixo súa unha boa parte do pobo galego. A concuencia de sitiados desaparece e o capital monopolista terá que medir a partir de agora os costos das súas empresas en Galicia.

historias de esmagados

Por X. MARIN

TRABALLADORAS SÓ CON DEBERES

A mitade dos traballadores de Galicia, no agro, o no mar, os servicios, o sector industrial—, a mitade da poboación activa do noso país, dos que interveñen directa ou indirectamente na produción de bens, son mulleres. Son mulleres traballadoras dende os 14 anos en que deixan a escola a grande maioría, sin que nin leis ou servicios sociais específicos lles faciliten en nada, nin lles garanticen nada a niveis concretos, de cara a permitir o poder ser un

traballador normal. En contestación a esto, as mulleres dunha nación colonizada están dispostas a falar abertamente de cómo miran inxusticias e abuso. Neste sentido e pra referir de maneira singularizada a integración da muller galega no eido industrial, escollemos coma interlocutores dous ramos nos que a man de obra é cásque en exclusiva femenina: a conserva e o testil. A información que presentamos baséase, de maneira fidedigna, en datos tirados en Rianxo, Boiro, Escarabote e a Póboa do Caramiñal. Datos de traballadoras por unha banda, opinións da patronal pola outra, opinións que nalgún caso espresan fidelmente a concepción reaccionaria, burda e que linda co insulto, de moitos patronciños frente ás asalariadas, frente a unha parte da mitade dos traballadores de Galicia, dos que zigan a posibilidade dos seus beneficios constantes.

Cando Mari Carme, Dolores, Marisa, Olegaria, din que os problemas fundamentais na conserva se refiren á seguridade social —«cántas veces houbo que marchar a correr porque dende outra fábrica avisaban que viña a inspección e só había unhas cantas cartillas pra cubrir a papeletay»—, porque como derecho somente se reconoce a maternidade, na verdade, e cando ún está enfermo nunca sabe se vai cobrar ou non e veña levar as recetas unha e outra vez...

Cando falan do inexistente contrato de traballo, de regularizar as nóminas — nóminas que teñen poucos meses ainda de vida nun dos sectores máis antergos da nosa industria—, de que non hai pagas estrás e que o salario é o base, que en moitas fábricas o traballo é irregular, non o hai todos os días —«*ao millor traballamos un mes e outro estamos paradas*»— e cando nos comentan dos longos períodos de suposta aprendizaxe, cobrando menos anque se faga o mesmo traballo dunha oficiala, ou da imposibilidade de recurso se a un encargado lle dá

por decir que unha rapaza traballa mal e colle e a mandan 2 ou 3 días pra a casa castigada..

Cando o falar é penalizado con 2 ou 3 horas de rebaxia no salario e o bocadillo hai que comeño «ás agachadas» nos servícios porque non hai ningún descanso dende as 8,30 da mañá, e as asambleas pra discutir custións sindicais ou das súas condicións de traballo teñen que facerse fóra dos locais da fábrica...

Cando se descargan camións, «incluso o fan as crías», se palea o mexilón «e nos tratan coma se nos fixeren un favor dándonos traballo, e ás casadas más»; «¿Vós a qué vindes?», escotian se quedan dous días na casa, porque tamén teñen os seus problemas, ningún que recoilia aos fillos, os homes no mar ou emigrantes.

Cando — e esto corroborouno con franqueza o xerente de «Conservera de Rianjo, S. L.» — entran sin especialización e elas mesmas se van practicando dende os 14 anos «agora disé que tén que ser aos 18 anos pero aquí empézase moito antes, unha porque a necesi-

ta, outra porque hastra agora estaba lexislado deste xeito...» cando todo esto é así, téñense moitas razóns pra afirmar que unha muller, estando preparada, é igual ca un home traballando, e en vez desa escola da que non se tira ningunha conclusión que se fagan centros de formación profesional porque —siguen puntualizando as traballadoras da conserva— precisamente os empregos más remunerados e fixos —fogoneiros, mecánicos, administrativos...— están desempeñados na xeneralide por homes, pero non é xusto que a pesares de ser asalaria-das os xornaís non permitan vivir sin depender dos pais ou doutras persoas. Ademais esta limitación multiplícase noutras, como o é a menor libertade a nivel social en comparanza cos rapaces e cos homes «e está mal porque ao chegar a unha edade cada ún é responsable, nós podíamos baixar tomar os viños —que non facíamos mal a ninguén— pero non, temos que ir pra a casa, e ali seguir a traballar. Os chavales, pola contra, veñen do mar e están hastra as once ou as doce».

O PRINCIPAL MERCADO DE TRABALLO

Por toda a costa da nosa nación, desde Viveiro a Redondela, en Ortigueira, Muxía, Ribeira, Bueu, O Grove ou Vilagarcía, a conserva é o principal mercado de traballo pra as mulleres. En Rianxo mantéñense 3 fábricas cun promedio de 60-100 traballadoras cada unha — ainda que a nivel oficial as contas de personal señan moito más baixas — e na Póboa do Caramiñal contamos ao redor de sete ou oito, algunas con máis de 200 asalarriadas, e factorías fundadas en moitos casos no pasado século. A edade media do personal é moi baixa — 19 ou 20

SOMENTES ALGUNHAS FABRICAS DAS MAIS ANTIGAS TEÑEN TRABAJO CE

anos — anque nas fábricas más anteriores hai un porcentaxe importante de traballadoras de máis de 40 anos que levan ahí «toda a vida». A presencia sindical no sector conserveiro está xa bastante definida e ocupa o primeiro lugar en importancia a central galega ING, seguida das CC.OO. Concretamente na Póvoa a relación é de 18 ING, 5 CC.OO., a nivel de delegados sindicais, e entre os administrativos e técnicos todos os delegados son homes, agás unha muller, na «Onza de Oro», que é afiliada da ING. Por outra banda, os actuais delegados de CC.OO. xa eran vocais con anterioridade no Sindicato vertical.

PEQUENAS FABRICAS

No noso país, e se nosfiamos dos datos oficiais —máis axustados quando se refireao número de fábricas que ao de traballadoras, porque se mantén un alto índice de ocultamento— o número de conserveras achégase ás 160, con grande diferenzia por parte da Coruña e Pontevedra respecto de Lugo, onde é menos significativa (sobre 8 fábricas) e se converte fundamentalmente en Viveiro, non sobrepasando, quitado unha, os 50 traballadores, asegúrn as estadísticas industriais do INE. Na Coruña as cifras salan de 73 fábricas con 2.568 traballadoras (do total, 593 son homes e de entre eles 191 teñen postos directivos, de administración ou ben técnicos, xunto con 39 mulleres entre as 1.975 que, en teoría, integran a poboación asalariada). O máis significativo porcentaxe de empresas, vintetres, non chegan aos 25 postos de traballo, catorce teñen entre 26 e 50 e somente 6 sobreasan os 100. Na Coruña viven producindo ao redor de 10.000 TM de conserva fronte ás 21.000 de Pontevedra.

Curbera..., e á falla de apoio da ao sector, importante ademais que ocupa moita man de obra entende que este traballo é prioritario de mulleres «comprenderá que para unha sardiña... o home pode celo igual, facer de cociñeiro, calceta... pero calceta máis rápidas, millor unha muller ca un home que os homes que fan nesta fábrica». «Pois os postos técnicos, o encadado xeral tén que ser un home, o encadado de ganeiro tén que ser un home, o encadado cánico tén que ser un home, a que hai fábricas con mulleres moita experiencia que poden facer o papel de encargado». O Sr. García tamén entende que as relacións de traballo entre os traballadores son más doadas coas mulleres ca cos homes, e o traballo de mulleres non é máis reconecido, ao contrario: «penso que a muller tén más oportunidades e que neste sector non está discriminada senón bastante ben retribuída. Claro que non hai traballo continuo... pero nunha fábrica que traballe todo o ano a muller deféndese moi ben».

Pontevedra conta, pola súa banda, con 75 fábricas e 6.869 traballadores. En xeral as factorías teñen unha media máis alta no número de costos de traballo: 7 pasan 250. 17

CERTA EDADE.

MA SE NOS FIXERAN UN FAVOR DANDONOS TRABALLO, E AS CASADAS MAIS...»

O TESTIL E A REPRESIÓN

O principal problema é o de falar que tentan evitar ás casadas mor dos embarazos. Estas póns, dun paternalismo reaccionario, pareceronos, é o que se rebaba, dalgúnha maneira, nas pías da Ester, con 17 anos, 13 irmáns, e traballando dende hai uns anos, ao advertirnos que tiña mejor se o reportaxe fora tirar en contra do amo, e a Ester —ao millor anto oílo— tamén pensaba que sada queda muito tempo na cama sobre todo se lle vén o marido e «acó a xente casa moi nova e nese de fillos». Ela tamén prefiere dixo, poder quedar na casa, a que... pensándoo ben «que alle tamén a muller», e tamén, sándose ben, «se unha está casada e meu home me dá mala vida é millor separars». Que quén más libertade, pois o home: «más derecho o home non?, e más será porque debe ser así, aí deixa sempre más as de perda que será só por esa?».

O testil coidamos que tamén é un sector significativo de cara a recoller información sobre a muller galega no traballo industrial. Boiro pode ser un bon exemplo. A que é conocida como «fábrica de Permes», propiedade de Benigno Pérez, tén ao redor de 120 traballadoras e moitos, moitos vixilantes. Sin contratos, agora con nóminas «falsas» —non figura a antigüedad ou ben aparece mal o enderezo, cando non o nome dunha empresa antiga que xa nin existe—, nóminas desas que non garantizan nin dan dereito a nada no caso de que por algún motivo se deixe o traballo ou haga despidos, onde as mesmas obreiras fan o servizo de limpeza do local e das máquinas fóra do horario normal, onde é moeda corrente pasar cinco anos coma aprendiz —cobrando menos, claro—, onde traballan rapazas moi novas, onde despois de casar polo regular non dan emprego, onde se cobra o salario base e asegúrn o exclusivo criterio

O SEÑOR FEUDAL

O patrón da fábrica de Permes, irmán á sua vez do propietario da Mapelar, está considerado coma un verdadeiro señor feudal: non razona e, pra el, as traballadoras sempre dan de menos na produción, renden pouco en definitiva, feito que é causa de despidos ou de castigos a discreción. Houbo o falacio de que na Mapelar foran despedidas traballadoras por levar «moito escote» ou por estar mal sentadas... e na de Permes, coméntase, chegouse aos malos tratos —«o patrón tiróuselle ao pescoco e pateouna»—, porque

«SE SE POIDERÁ ARRANXAR TODO CON HOMES ESTARIAMOS MILLOR...»

ao seu entender, unha traballadora estivera demasiado tempo de baixa ou, noutra ocasión, porque unha rapaza ousou contestarlle ao amo, un amo que se entera de todo polas súas chivatas e chivatos e que tén coma teima facer cambios constantes de sección, asixindo que se renda tanto nun lado coma outro.

Tamén pra o testil a aprendizaxe é atraveso do esforzo personal cásase sempre —a non ser quizaves en Jealfe, onde ensinan a tecer nas automáticas— e efectivizanse dende fortes descontos se unha traballadora falta ao traballo, ademais de retirarlle a nómina.

As eleccións gañounas o xefe —6 delegadas independentes e 2 da UGT— a pesares de ser a ING a central con más afiliación. «O día que resbares has resbares ben» diríalle o Sr. Pérez a unha afiliada da central galega por tentar facer unha asamblea no comedor.

AS MULLERES SON IRRESPONSABLES

E ao carón desta situación, coma mostra dous valores que rexen entre certa patronal que ainda se mantén en fórmulas de asoballamento feudal, rematamos cunha entrevista a D. Manuel Pérez, propietario de Mapelar, na que, despois de opinar sobre da mala situación do sector —en parte debido á choiva, diría, que inhibe á hora de mercar—, no sentido de non ver grandes perspectivas, «a parte económica non está nas nosas mans e a confección que tén certo peso, por cualificación e

experiencia, é a catalana», engadía, asemade, que o ramo do testil é recente en Galicia —uns 15 anos— e que foi montado pola facilidade pra conseguir man de obra en condicións ventaxosas, reseñando que no tocante á confección —confección Vigo é o lugar máis importante, Ferrol pola cantidade de pequenos talleres que traballan pra grupos e se se pensa en zonas, de xéneros de punto, quizaves Boiro, Santiago, Ordes ou o mesmo Lalín.

Sobre o mercado pra o testil galego, D. Manuel Pérez foi tallante: «O mercado é España, non se pode vender só traballando pra Galicia. Ainda que agora se fale moito das rexións somos españoles», e tamén moi elocuente nas súas opinións sobre a muller traballadora e a por qué se integra no testil: «porque é fundamentalmente un labor de mulleres. Se tí tés un irmán e o mandas a coser, ¿qué che diría? vai tía», e sobre a valoración que lle merece: «polo regular o home é más estable e polo tanto tén más ascensos, a muller é inestable, entra e sai, muitas despois de casaren non queren volver traballar, é intolerable as faltas que hai, son irresponsables, o home somente falta ao traballo cando está enfermo, en fin, se se puiderá arranxar todo con homes estariamos millor porque, alá que a muller gaña menos, a súa inestabilidade perjudica e ademais o trato laboral é más complicado coas mulleres...»

MARGARITA LEDO

CARTA ABERTA A RODRIGUES LAPA

Exmo. Prof. Rodrigues Lapa:

O amigo Xavier Alcalá enteroume do seu interés por coñecer a serie de traballos que baixo o título de «Galicia e Portugal» escribín no xornal «El Ideal Gallego» desta cidade da Coruña, con mentes de, a ser posibel, publicalos no seu país. Aquí os tén. Creo que neles aparece craro o meu xeito de pensar. Quixera porén concretizar algunas das ideas expostas.

Prof. Rodrigues Lapa, chegou o tempo no que estes pensamentos que compartimos, que xa teñen unha gran antiguedade —penso que desde se verificou o gravísimo erro histórico da separación das dúas bandas do Miño— sexan realidade. Debe pasar a época das ideas bellidas que ficaban en libros e revistas elitistas que non chegaban ao pobo galego e portugués, os cales deberían ser os seus destinatarios. Non estamos inventando nada. Estas ideas xa foron defendidas no seu tempo por galegos tan ilustres coma o filósofo Viqueira e Vilar Ponte, o fundador das Irmandades da Fala. Estamos polo tanto, áinda no punto en que eles ficaron. Convén que sexamos orixináis, que avantemos da posición á que chegaron os nosos devanceiros. A orixinalidade, baixo o meu punto de vista, consiste en que pasemos á acción. Non repitamos constantemente o que eles dixerón. Non nos estanquemos. Convén pasarmos axiña á acción. Agora máis que ideólogos necesitanse activistas. Activistas que tanto en Portugal coma en Galicia tenten relacionar efectivamente no eido da cultura aos dous países. Temos Prof. una grave responsabilidade, xa que non só está en xogo o futuro da cultura galega, da persoalidade de Galicia, da existencia de Galicia, senón tamén o da portuguesa. Explícome: Portugal necesita de Galicia para recuperar enxebreza, pra respirar nas súas orixes, ceibándose de muitas cousas superfluas e non propias, e que ainda conserva a galega.

Quizás a alguén poda parecerelle que son demasiado alarmista con respecto ao futuro da cultura galega se continúa por máis tempo nas actuáis condicións. Penso que ese alguén non coñece ben a situación. A pesar dos evidentes progresos da última época, é craro o proceso de descomposición, froito da influencia até agora perniciosa de Madrid, que nos cortou as azas do noso desenrollo cultural e nos meteu á forza a súa. Corremos o risco de que o galego pase a ser un dialecto do castelán. Corremos o risco de que Galicia se convierta co tempo nunha verdadeira «rexión» do Estado español se non actuamos pronta e decididamente. Portugal debe axudar á cultura do meu país na situación crítica deste intre. Sería súa unha gran parte da culpa se chegarase a morrer sen recibir a súa axuda. Portugal como país onde oficialmente vive a antiga cultura galego-portuguesa, debe sentirse obrigado a protexer á cultura irmá, á galega. Se desaparecese a persoalidade de Galicia, Galicia como tal, Portugal sería en gran medida culpábel.

Prof., a historia a maioria das veces fai mal; mais nós debemos tratar de volvela a construir. Así

nos cortaron a irmandade acadada despóis de moitos séculos de vida xuntos. Agora cando se discute ainxusticia das fronteiras salta á vista, sobor de todo a de Galicia e Portugal, a que divide a dúas terras do mesmo sangue, como o demostran perfectamente os nosos apelidos.

O incremento de relacións culturais non só vai permitir o salvamento da galega, senón tamén vai facer posibel unha meirande conexión entre os nosos dous pobos. E evidente que desta necesidade de achegámonos compre que se decaten galegos e portugueses. Compre levarmos adiante una campaña de concienciación; pero até para esto non abonda con escrebermos artigos en xornais ou publicarmos traballos en revistas especializadas, urge a necesidade de crearmos as condicións para que o proceso de concienciación sexa efectivo. Compre construirmos unhas bases sólidas nas que se erga esta concienciación, unhas bases firmes nas que tamén se apoie o proceso de incremento de relacións. Voulle esplicar as que me parecen más importantes:

A **normativización do galego** baseándose no que é o portugués, sobor de todo no terreo da ortografía, é un primeiro paso, penso que o fundamental para que haxa un maior contacto na cultura impresa. Non pode haber unha comunicación importante en canto ás publicacións, mentres non resolvamos o obstáculo que representa a nosa ortografía. Existe un grupo de xente no que me incluo que desexaríamos e estaríamos dispostos a escrever xa cunha ortografía que se non chegase a ser a portuguesa actual, si nos aproximase a ela. Penso que de primeiras non debemos aceptar na totalidade a portuguesa; unha ortografía intermedia entre ela e a galega actual sería a millor solución. Desexaríamos escrever, o que pasa é que non temos un método, non temos coñecementos de abondo. Necesitamos ese métodos, ese estudo, para oponelo ao do Instituto da Lingua Galega e ao da Real Academia Gallega, que son os que se utilizan e que consideramos desde a nosa perspectiva equivados. Este método terían que elaboralo especialistas galegos e portugueses nun plazo inmediato, tratando de respetar as características fundamentais do galego e á vez de achegalo o máis posibel ao portugués. Entón será cando a nosa cultura impresa poderá ser coñecida moito máis en Portugal, e as publicacións portuguesas en Galicia. Con esto abriremos os mercados do libro galego, até agora irrentábeles, a ese gran mundo que se extende por todos os continentes e que se chama o mundo galegoportugués. Conqueriremos que podan existir profesionais da pruma escribindo só en galego. Quero voltar a insistir na necesidade urgente, imprescindible, desta normativización. Sen ela nunca poderemos construir o edificio que desexamos, sen ela non sería efectivo ese anelio de incrementarmos as relacións culturais entre Portugal e Galicia, nela está a base de todo.

Os **medios de comunicación** debemos utilizarlos non só para fomentarmos o interés mútuo, senón tamén para impedirmos a morte da cultura galega

—neste caso os portugueses—, tan esquecida polo Estado español. Débese pedir, insistir ás autoridades portuguesas que a televisión e as radios aumenten a súa potencia para que cheguen perfectamente a Galicia. Deben de ter espacios adicados a Galicia, se é posibel en galego. Se non é posibel só con que sexan en portugués xa serán millores que os actuáis españoles que na lingua castelá están borrando, destruindo o galego alí onde chegan. Os xornais e revistas de Galicia e Portugal deben ter información dos dous países, para eso convén terem corresponsáis ou colaboradores os portugueses en Galicia e os galegos en Portugal, conquerindo deste xeito unha información máis directa e evitando o paso das noticias pola peneira de Madrid. Esto hai no que esixir. Axudará a fomentarmos o interés e o coñecemento mútuo.

A **Asociación Cultural Galego-Portuguesa** é ao meu xeito de ver o máis importante. Esta asociación tería como fins o vencellamento, a relación o máis íntima posibel entre as dúas culturas. Argallaría actos galegos en Portugal: conferencias, exposicións, recitais, proxeccións, etc.; e lusitanos en Galicia. Para eso tería que estar radicada nos dous países, con locais nas cidades máis importantes. De primeiras con dous locais abonaban: ún en Galicia e outro en Portugal. Habería que contar, aparte das aportacións dos socios, coas que pode e debe darmos a Embaixada ou os consulados portugueses. Precisamente encol da súa Embaixada contareille que hai uns meses organizou en Madrid unha semá portuguesa. ¿Non sería máis lóxico que fora en Galicia, tendo en conta todo o que nos une, tendo en conta as nosas semellanzas, e o pior: que desgraciadamente temos uns coñecementos escasos de Portugal, ao millor menos dos que teñen os madrileños. Que os responsábeis pensen o que fan. ¿Por qué non organizan algúna semá cultural en Galicia? Pero non, desde logo, para que nos veñan faleando só do turismo, senón para amostrar unha visión o máis completa da realidade portuguesa. Se non as queren argallar que polo menos presten axuda a calquera iniciativa que xurda aquí encol da cultura portuguesa. O que sí está craro é que sen a súa colaboración pouco podemos facer. Mientras esta Asociación Cultural Galego-Portuguesa non apareza debemos esixir ás actuáis sociedades culturais dos nosos países que organicen estes actos, para eso comprámosse unha lista de persoas dispostas a vir ou a ir para participaren neles, relacionadas co mundo da cultura.

Pra rematar só quixera lembrarle a necesidade de artellarmos un programa práctico que nos permita levar o devandito adiante. Compre pasarmos á acción, para que nos coñezamos, para que dunha vez por todas o Miño deixe de ser un valado para convertirse no que forman as súas augas: unha aperta fraternal.

Non sei qué opina das ideas expostas. Agardando a súa resposta cos seus interesantes xuicios, despídese.

MANUEL MIRAGAIA

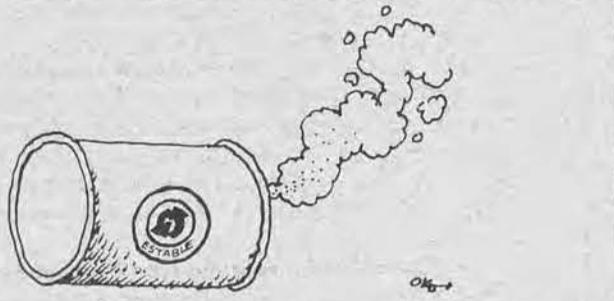

ETA-Goberno

Ofrecense mediadores

OARSO

Cinco mortos é o balance dunha das semanas más sanguentas que Euskadi conoceu nos derradeiros anos. Tres guardias civis e dous militantes da rama militar de ETA morreron en diversos encontros. Hai que reseñar ademais un ferido de bala nunha manifestación pro amnistía disolta pola Guardia Civil, que asegura por outra banda que somente disparaba balas de goma.

Os mortos da Guardia Civil producironse en dous atentados realizados en Pamplona e San Sebastián dentro dunha campaña coincidente coa celebración dunha semana pro amnistía, máis prolífica en enfrentamentos armados entre comandos e forzas do orde público ca en manifestantes. O momento álgido da semana foi o que seguiu á morte de Arrazala e García, integrantes dun comando dos milis, ao ser localizado o coche no que viaxaban. Como reacción, a zona de Durango en Bizcaia, que é de onde eran naturais os falecidos, parou inmediatamente, e varios miles de persoas testemuñaron o seu apoio assistindo ao entierro. Pola súa banda, e en represalia, a organización á que pertenecían atacou por sorpresa o cuartel da Guardia Civil en Galdácano, situado nas proximidades, e produciu feridas de gravedade a outros dous guardias. A estes hai que engadir outros cinco feridos graves noutros atentados da mesma semana. Neste tiroteo resultou tamén gravemente ferida unha muller que se asomou ao balcón ao escoitar os disparos.

Importante polas súas repercusións, ainda que de signo contrario, foi o funeral de Pamplona pola primeira das baixas da «benemérita». Os protagonistas foron, evidentemente, os incontrolados, que sementaron o pánico coas súas cadeas e pistolas na capital navarra. A confraternización dos incontrolados coas forzas do orde foi tan evidente que incluso a UCD de Navarra, nada sospeitosa de simpatizar coa esquerda abertzale, queixouse e pediu medidas enerxicas contra os responsables do desaguado no último consello de parlamentarios de Navarra. Neste senso os partidos decidiron formar unha comisión de investigación pra delimitar responsabilidades, cousa que non semella vaia resultar costosa. O Gobernador de Navarra, a raíz destes sucesos, tras afirmar que el non controlaba ás forzas do orde sacou un comunicado no que resaltaba o alto sentido profesional das mesmas.

Ao compás desta oleada de violencia que incluíu o secuestro e posterior tiro na perna dun industrial que remataba de mandar pra a casa unha chea de obreiros, e que se especula de que poida ser obra dos político-militares ándia que ningún a reivindicara áinda, apareceu no panorama da alta política unha nova especie: a dos que se ofrecen coma mediadores entre o goberno e ETA.

Pola súa banda ETA militar,

Despois de vociferar contra os

España

En defensa da dignidade dos presos

MARIA ALONSO

A comisión de senadores que se encargou hai xa meses de investigar a conflictiva situación das cadeas de todo o Estado remata de dar o visto bon a un traballo no que se recollen unha serie de principios doutrinais sobre da reforma penitenciaria, e outros, más concretos, referidos á arquitectura das prisións e as relacións interpersonais entre reclusos e funcionarios.

Trátase dun documento programático que, elaborado por unha ponencia de cinco senadores —dous de UCD, ún do socialista, ún do grupo de progresistas e socialistas independentes e outro basco— será sometido ao pleno do Senado. Non é, polo tanto, un testo legal; non embargantes, por todas as características que se produciron na súa realización, ben podería ser un manifesto de base pra unha reforma penitenciaria en profundidade.

Juan María Bandrés, senador basco, encargouse da redacción inicial dos principios doutrinais. «A filosofía que nos inspirou —di— é a de quitarlle á cadea o seu carácter de espionaxe. Buscamos por enriba de todo a reconstrucción humana do preso. Nesta liña, a prisión aberta constitúese en norma xeral; a prisión pechada é a excepción».

Conta Bandrés cómo no transcurso dos traballos da ponencia investigadora e a medida que se iban percorrendo as cadeas, os senadores de posición más conservadora foron evolucionando dende o receo deixa a comprensión. «E tal a miseria que existe —esprica— que non se poden pechar os ollos perante ela».

Estes son, en apretada síntese, os principios doutrinais propostos pola comisión do senado pra a reforma penitenciaria:

En primeiro lugar establecése a interrelación entre sociedade, criminalidade e represión: unha sociedade más xusta, ensino gratuito e obligatorio e o reconocemento do dereito ao posto de traballo pra cada persoa representaría un significativo descenso do índice de criminalidade.

Despois, o documento insiste na necesaria superación da prisión como única resposta á inflación penal. Polo que se refire á lexislación, apunta a necesidade de simplificar o dereito penal, despenalizar conductas hoxe socialmente admitidas e atenuar a dureza dalgunas penas. «De ningún xeito pode permitirse —engade o documento— que imponan penas privativas de libertade os tribunais ou autoridades de orde administrativo». Polo contrario enuméranse unha serie de conductas propias da sociedade industrializada que merecen sanción penal: contaminación ambiental, especulación inmobiliaria, atentado contra os dereitos do consumidor, etc.

Despois o documento denuncia que a institución penitenciaria non acadou os seus obxetivos e

debe ser profundamente reformada. O réxime penitenciario ten de ser humano e o seu contido debe estar determinado por un espírito de educación e preparación do preso pra a vida futura. «A propia dignidade do preso —engade o testo— exige que este manteña plenamente a súa condición de cidadán coma suxeito de dereitos. A restricción dalguns dereitos civicos durante o tempo de condena limitarase ao estritamente indispensable».

A continuación o documento incide na perda de libertade que «considerarase —di— coma un dano estremadamente severo». A lei determinará de xeito restrictivo a duración da prisión provisional, ampliará as posibilidades de concesión de libertade condicional, incrementará os réximes de cumplimento de penas en libertade e instituirá permisos de saída da prisión con fundamento e criterios obxetivos.

Despois de condenar espresa mente todo tipo de torturas, castigos, humillacións e malos tratos, o testo reconoce o dereito do recluso ao libre exercicio da sesualidade así coma o dereito de asociación, e regula procedimentos de control de cumplimento das penas.

Finalmente, o documento fa referencia ao traballo e á formación profesional dos reclusos, e encoripa ao Estado a responsabilidade de reincorporar os delincuentes —unha vez cumplida a súa pena— á participación activa na vida social.

ETA: CONTINUAN OS ATENTADOS

FUNERAL POR TXINTXO E XEFE EN ORDIZIA

Segundo coa súa campaña en prol da libertade dos presos políticos bascos, encontrada estradición de Vicente Aldalur, en defensa dos dereitos dos refuxiados a vivir en Euskadi norte e pola consecución das auténticas libertades democráticas e a soberanía nacional, foi plantexada polas Xestoras pro Amnistía, co consenso dos partidos políticos da esquerda patriótica e da esquerda estatal, (os «maioritarios», por non perderen o costume, mantíñanse ao marxe da convocatoria). A semana comenzou con manifestacións e peches en distintos puntos da xeografía de Euskadi Sur e con certas intervencións policiais en Pamplona e Bitoria. Nesta última poboación un policial resultou ferido ao ser alcanzado por un cóctel molotov lanzado polos manifestantes.

Pola súa banda ETA militar,

segundo coa súa campaña en prol da desaparición da Guardia Civil, Policía Armada e Corpo Xeral de Policía, realizou diversas accións que tiveron como resultado a morte de dous guardias civis. Os funerais de ambos foron moi tensos, e se ben en San Sebastián a causa non pasou dahi (o Gobernador desmentiu que tivera que dar unha orde de desarme xeral á forza pública), en Pamplona todo foi diferente. Da manifestación formada ao remate do funeral, ao que asistiron tres mil persoas, saíron varios grupos armados con pistolas porras e paos que se dirixiron ao casco vello. O resultado desta «visita» é bastante significativo: choques cos manifestantes —resultou ferido un subtenente da Guardia Civil a consecuencia dunha coitelada, e un

policía de paisano —, aplausos á policía armada cando fixo acto de presencia e máis intento de asalto á sede do PNV que non chegaron a realizar. Outro intento de asalto á sede do LKI, onde houbo disparos e golpes, foi contestado polos seus militantes e por xente que se apuntou solidariamente. A intervención policial fixo que todos eles desaloxaran o local empregando bombas de fume e levando detidas cincuenta persoas. A intención da policía era proceder a un rexistro de armas que resultou nulo.

Fortes controles de carretera

por toda a xeografía nacional basca, manifestacións duramente disoltas, barricadas, etc., foron a tónica da semana. O xoves dia 11 foron mortos pola Guardia Civil os dous militantes de

ETA antes mencionados, mentres outro comando secuestraba un industrial de Munguía. Jesús María Arrazala «Txiki» e Alberto García Marmol eran naturais de Durango. No funeral que se celebrou nesta poboación, a pesares de que a policía impedia os accesos, participaron miles de persoas. Nesta localidade e nalgúns outros puntos observáronse un paro total.

As manifestacións continúan en todo Euskadi, os atentados de ETA tamén. A Confederación Xeral de Empresarios de Bizcaia

demostrou o seu enfado: «non comprendemos a pasividade do Goberno ante a continua caída de membros das forzas do orde». «O deterioro da vida ciudanana é patente en todos os órdes». «Queremos a democracia e o orde, a libertade e o diálogo, a convivencia en paz, pero non imos ficar impasibles ante a coacción, a amenaza e o crimen».

O Consello Xeral Basco recibiu as críticas dos empresarios e de ETA; o seu conselleiro do interior Txiki Benegas asegura que todos os puntos postos por ETA pra o alto o fogo son negociables. Está claro que ún dos más importantes, no que está afincando más dita organización, é o da desaparición das forzas do orde.

P. I.

CHINA-URSS: contencioso histórico e ideológico

A axencia de noticias «Nova China» informou que trinta soldados soviéticos penetraron no seu territorio, feriron oito civís chinos e maltrataron outros tantos. Este incidente volvete a poñer de actualidade o longo e profundo conflicto chino-soviético, que aca-dou o seu punto culminante en Marzo de 1939.

Daquela, ambos países enleáronse no que se consideraba como un preludio de guerra. Diversos incidentes na fronteira do río Ussuri, na rexión siberiana de Sintiank, desembocaron nunha verdadeira batalla de varios días pola posesión da illa raiota de Teng-Tao entre ambas as dúas beiras do río.

Nos combates, nos que intervinieron forzas blindadas e avións, morreron 240 soldados rusos e cásqueo cen chinos.

Pero o conflicto Chino-Soviético ten raíces moi más profundas que poden desglosarse en duas vertentes, a histórica e a ideológica.

No primeiro aspecto, a enemistade chino-rusa foi secular; non hai que esquenecer que a conquista de Siberia polos zares fixose á conta do imperio chino, e que as disputas de fronteira entre ambos países orixinaron a guerra de 1858 a 1860 que quedou rematada por un tratado entre o Zar Alexandre II e o emperador Hsien-feng, polo cal Rusia anexou

todos os territorios ao norte do río Amur.

Se esto faga pouco, ao remate da II Guerra Mundial a Unión Soviética invadiu Manchuria, que dende 1937 estaba ocupada polos xaponeses.

Non embargantes, en 1949, cando Mao Tse-tung subiu ao poder, pareceu que o carácter comunista de ambos estados borraría as diferencias. China e a URSS non eran xa veciños hostis, senón dous países unidos polo internacionalismo proletario.

Os feitos tirarian con esta apariencia. As liortas ideológicas entre a URSS e Mao encol da estratexia e a dirección do movemento comunista mundial fixérонse máis ásperas e culminaron en 1962 coa retirada de todos os técnicos rusos que colaboraban na modernización de China, ordenada por Kruchef. Esta liorta configura o segundo aspecto condicionante do conflicto chino-soviético.

A disputa non fixo máis ca agudizarse cos anos, tanto nas súas facetas ideológicas coma estratégicas. Os rusos non cesaban de increpar aos «novos mandarins»

de Pekín, e China, pola súa banda, edificou o mito propagandístico da «agresión do social-imperialismo soviético».

A radicalización ideológica de China en 1967 e 1968, os anos da revolución cultural, propiciou os enfrentamentos dos anos seguintes e chegouse a temer unha guerra que podería dexenerar en conflito mundial.

As secuelas da tensión chino-soviética foron hábilmente aproveitadas pola diplomacia USA, que esplotou o illamento chino e o medo dos rusos e vénense en voltos nunha guerra de problemática victoria (800 millóns de habitantes cos que conta China son un factor estratégico que a superioridade militar da URSS non pode compensar).

Agora, despois da morte de Mao e cunha China menos illada internacionalmente, a liorta coa URSS reducete a unha actuación enfrentada de ambos países no plano internacional, a unha guerra de propaganda, e a algunas pelexas de fronteira coma a do xoves pasado.

Unhas pelexas que non abordan pra prender a mecha da guerra, pero que non cesarán hasta que Moscú e Pekín non resolvan o seu contencioso histórico e ideológico.

Uruguay: tortura e morte

NILO FERREIRA

Amnistía Internacional, con sede en Londres, acaba de informar que no Uruguay, entre 1975 e 1977, polo menos doce persoas morrerón por causa das torturas recibidas e que outras cinco «desapareceron» sin que, até hoxe, se sepa nada delas.

Con estes casos o número confirmado de mortos por uso da tortura chega xa a trinta e catro sin contar os desaparecidos no Uruguay, nin as ducias de esilados que foron victimas da represión desatada na Arxentina nos finais do goberno peronista e continuada polo actual réxime militar nato do golpe de estado de marzo de 1975.

Esta nova lista fornecida ao xornalismo polo devandito organismo demostra, unha vez máis, que a persecución nese país latinoamericano continúa co mesmo ritmo con que se iniciou a partir da total creba da legalidade constitucional en 1973, cando foi disolto o Parlamento, prohibéndose simultaneamente os partidos políticos e os xornais opositores.

Deixa hoxe apenas nunha ocasión se reconoceu pública e oficialmente no Uruguai que un cidadán dese estado morrera nas mans dos seus torturadores: foi no 1972, e ainda o Parlamento funcionaba. Este estudo a denuncia do caso de Luís Carlos Batalla e concluíu que namentres estaba detido nun cuartel militar fo-

ra sometido a tales tormentos que, por causa deles, perdeu a vida.

As formas de tortura más comúns usadas nese país do Río da Prata parecen ser o chamado «plantón», que consiste en obrigar ao detido a estar de pé sin mover durante un longo tempo; o «submarino», mergullar cabeza do prisioneiro en auga ou escrementos até chegar ao punto da asfixia; o «pau de araña», suspensión nunha barra polos pulsos ou polos brazos e xionflos, e a «picana eléctrica», instrumento que se aplica ás partes máis sensibles do corpo.

Estas dúas modalidades de violencia física semella que foron importadas no Uruguai. A primeira levada dende o Brasil, onde é usada con moita frecuencia, e a segunda dende a Arxentina, cuja policía tería a triste honra de tala inventado.

A pesares da presión da opinión pública mundial, o goberno uruguai persiste na súa política de asoballamento das libertades e dereitos humanos, ainda que nunca denunciou os tratados internacionais que, en teoría, obrigan a respetalos.

Amnistía Internacional estima que polo menos 2.500 prisioneiros políticos están agardando ser xulgados e outros 2.000 ou 2.500 estarian detidos en centros militares, sin que o número déstes sexa posible de fixar esautamente.

En total son unas 5.000 persoas privadas da súa libertade e sin ningunha ou pouca protección legal; e esa cifra daria ao Uruguai o privilexio de contar coa taxa máis alta de detidos políticos por habitante en toda a América Latina.

ITALIA, COMA HAI TRINTA ANOS

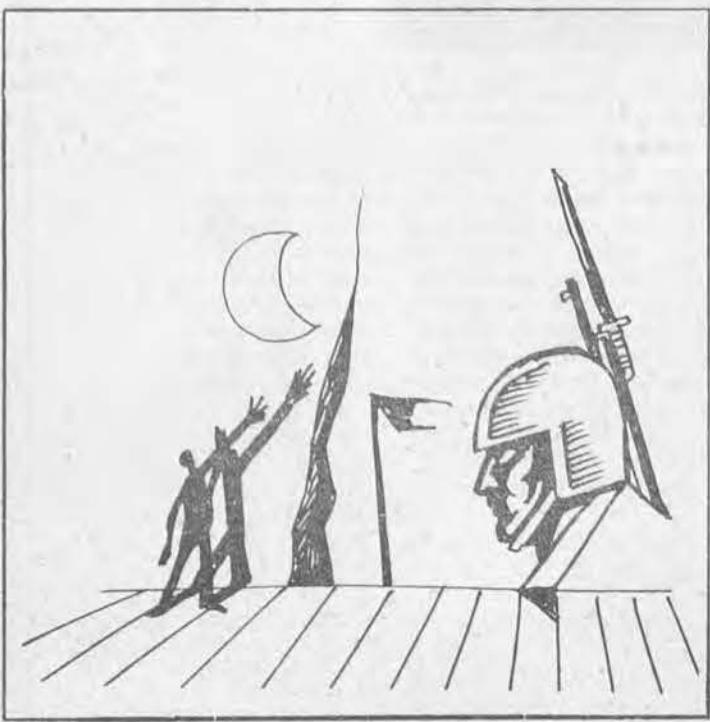
X. A. GACIÑO

A morte de Aldo Moro —ún dos dirixentes históricos da Democracia Cristiana italiana— polas Brigadas Roxas, despois de cincuenta e cinco días de secuestro, coincide co trinta aniversario da República Italiana, nada nas eleccións lexislativas pra unha Asamblea Constitutiva celebradas en abril de 1948, unha vez que un referéndum previo decidira a sorte da Monarquía que colaborara co fascismo.

Pode ser sintomática esa coincidencia, no sentido en que, despois de trinta anos, os italianos poden verse no mesmo punto de partida, cunha democracia por consolidar e cunhas institucións políticas que non corresponden á realidade do país, anque si aos intereses do imperialismo norteamericano, artífice da reconstrucción económica e tamén da política de Europa na posguerra, coa formación de partidos e gobiernos «centristas» (a «dereita-dereita», salvo na Gran Bretaña, quedara contaminada pola colaboración co fascismo e non servía como recambeo deste), formados artificialmente e destinados a controlar as democracias renacentes, pra evitar que a forza adequirida pola esquerda en xeral, e os comunistas en particular, na loita encontra do fascismo, poidera traducirse no seu acceso ao poder polas urnas. Os comunistas estiveron presentes nos gobiernos provisoriais da posguerra en Francia e Italia, coma pra asegurar a legitimidade do novo proceso que ia escomenzar, pero logo quedaron fóra das novas combinacións políticas das democracias que deron xa os seus primeiros pasos firmes en plena guerra fría, e que unha das súas medidas más eficaces foi a de promulgar leis electorais que favorecerían á dereita.

Italia, con Francia e Grecia, foi un dos países onde os comunistas foron a forza hexémónica na loita contra o fascismo. O poder dos comunistas foi neutralizado en Grecia por unha dura guerra civil, co apoio anglo-norteamericano ás forzas burguesas. Nos outros dous países, esa forza foi neutralizada por medios máis «civilizados». Concretamente, Italia viviu un período de desgaste, unha especie de «predemocracia» (termo familiar estes días entre nós), entre a morte de Mussolini en 1945 e as eleccións constitutivas do 1948. Foron tres anos de transición, coa presencia militar dos vencedores norteamericanos, nos que se produce a abdicación de Víctor Manuel —o monarca que colaborara co fascismo— no seu fillo Umberto, e logo, quizás porque esa renuncia non resultara suficiente, o referéndum soberano da forma de governo, que foi gañado pola República, por estreito marxe: doce millóns de votos contra dez millóns. Namentres, reconstruía-se o vello partido populista dos anos dez, un partido vaticano e corporativista, prefascista, na línia dos que inspirou a Igrexa unha vez que se convenceu de que o derrocamento do vello réxime era irreversible, pra aglutinar ao electorado soberano da base do seu sentimento relixioso. O resultado foi esa Democracia Cristiana ambigua e heteroxénea, con múltiples tendencias no seu seo (unha especie de UCD á italiana), pero no principio, cunha firme vontade de unión; o sentimento anticomunista. Dese xeito, cun partido reconstruído artificialmente, que empregou moi intensamente a capacidade de influencia da Igrexa no electorado —sobro de todo, coas periódicas lembranzas da «escómuniña» dos marxistas—, a composición política de Italia non respondía á realidade social e política do pobo italiano. O monopolio do poder da DC neses trinta anos —apenas compartido en ocasións cuns partidos socialdemócratas e socialistas esterilizados pola «guerra fría»— foi relegando sistemáticamente a solución dos problemas do país, por exemplo, o da emigración, problema crónico non resolto nin polo «Plan Marshall» nin polo «milagre italiano», mentres o fenómeno da corrupción, a todos os niveis convertiase en moeda corrente dos políticos democristianos (coas honrosas excepcións que sempre existen, e Aldo Moro podería ser unha delas). A proba de que esa situación non respondía á verdadeira situación do país está, por unha banda, no «impasse» parlamentario, provocado pola igualdade de forzas entre a DC e o PCI, e as resistencias democristianas inspiradas por Washington, ao «compromiso histórico» proposto polos eurocomunistas, e, por outra banda, no crecemento da contestación radical, estraperlamentaria, que nalgúns casos, coma o das Brigadas Roxas, chega ao terrorismo.

O REAL CLUB CELTA: Conversa co seu Presidente, señor Arbones

Por detrás dun equipo, e neste caso dunha institución deportiva coma a do R. C. Celta, sempre hai outras cousas de tanto interés polo menos ca as estreitamente deportivas. A NOSA TERRA, seguindo os pasos que lle marcaron as derradeiras entrevistas coas xentes más ou menos vinculadas a este Club galego, foi pra ver de atopar hoxe unha resposta que non foi posible noutros entrevistados: pensando sempre que o Celta, coma calquera Club galego, tén que dar a medida en todo aquello que a súa afición e os seus socios demanden.

Imonos a facer xa á idea de que o Celta está en Primeira. Tén nestes intres a xente que poída defendelo na vindeira Lliga?

Si, a base sólida, o que se chama a armación do equipo, hainarán falla uns reforzos aos que trataremos de ir, primeiro botando a man da canteira, e se hai que buscar fóra algo do que precisamos, tamén se tratará de buscar, o que non queremos é que o Celta sexa ese equipo «ascensor» anos tras ano, senón que pretendemos que o equipo se establece na Primeira División.

En canto á canteira, é moi certo que eiquí non contamos coas estructuras dos equipos bascos: a Real Sociedad, o Atlético de Bilbao...

Eu penso que o R. C. Celta é un Club que se preocupa moito pola canteira, temos unha serie de equipos en terceira división, xuvenis, pré-xuvenis, infantís e aleivins... moitos rapaces preparándose; o grave problema de todo este asunto é que pra facer unhas instalacións deportivas tipo Lezama, do Atlético de Bilbao, ou unha cousa semellante, fai falla unha cantidade moi grande de terreo e xa todos conocemos o problema do minifundio que hai na nosa Terra. Entón faise verdadeiramente difícil conquerir unha superficie de cen ou doucentos cincuenta mil metros que poída solucionar este problema e onde se poidan completar unhas instalacións; esto é un mal moi vello. Se os devanceiros do Celta, hai alá vintecinco ou trinta anos, pensaran nisto, hoxendía o Celta tería un patrimonio moi importante e, o que é ainda máis importante, tería unha verdadeira escola pra formación deportiva; é un problema que está ahí e que esta xunta directiva se tén plantexado pra ver de atopar solucionis; pro más ca nada é unha cuestión de tempo.

Sábese xa dos xogadores que van ter a baixa este ano?

Non, ese é un tema que ainda non temos preparado, a partires da semana que vén, faremos desto, dacordo cos técnicos.

¿E do entrenador, Maguregui?

Boeno, nós plantexámonos unha meta que é o ascenso, e dacordo como vaian as cousas, dacordo con esto, xa decidiremos.

Pinilla: un home de cintenta e catro anos que o foi todo no Celta e que asegúronse un homenaxe, prometido xa por moitas xuntas directivas.

O que eu podo decir sobre deserto é que desde que eu son o presidente do Club, Pinilla non falou

totalmente distinta. Polo demais penso que foi bon que as pistas de cinza do estadio de Balaidos desapareceran; estase a facer por parte do concello vigués un polideportivo en Lagares, con pistas de tartán e con todos os servicios precisos. Xa sabemos o que pasa neste país, que somente cando se precisan moito, cásase obligadamente, as cousas, é cando se fa algo, así que agora xa teno a seguridade de que xa están os cretos aprobados e de que o concello, así mo dixo o alcalde, vaise poñer axiña a traballar neso.

¿Qué é o que fai o presidente do Celta dentro do aparello do deporte en Galicia?

Dende hai agora oito ou nove meses en que me ocupo da presidencia do Club, do que realmente me interesei foi do Celta; nin me ocupo da federación, nin do fútbol doutros sitios, agás que fose a nivel de axudas que o Celta podía prestar aos Clubs modestos da zona; eu non son un home político, son un grande aficionado do

UN PARTIDO INDA RECENTE: CELTA-DEPORTIVO

Celta, por eso nunca me ocupo de ir pola Federación. Penso que pra dirixir xa teño dabondo co meu Club. Que cásas son os meus deseños pra o fútbol galego? Pois qué vou deseñar que non seña o millor: que o Deportivo volte á primeira con nós e que estes outros equipos, Ferrol, Ponte-

Vedra, Ourense e Lugo, cheguen ás meirandes metas dentro das súas aspiracións; e sobro de todo, traballar no fútbol infantil, no xuvenil, que é onde se atopa o verdadeiro porvir do fútbol galego, a verdadeira canteira que todos desexamos.

PINTOR

O Carballiño: HOMENAXE A PACO CHAO DO C. D. ARENTEIRO «Facer un equipo con xogadores Únicamente galegos»

O C. D. Arenteiro chegou a estar en Terceira División durante tres tempadas, despois baixou deixa Segunda Rexional e na tempada 75-76 conseguiu poñerse de novo na Primeira Rexional. Francisco Chao Novea, que naceu no ano 43, é xogador do club dende o 58 e recentemente foille concedida a Medalla de Prata ao mérito futbolístico pola Federación Galega de Fútbol. O dia 21 vaisele facer un homenaxe que consistirá entre outras causas na celebración dun partido de fútbol entre o Ourense e o Arenteiro ao remate do cal lle serán entregadas a medalla de prata e a de ouro do club ao que lle adicou a súa vida deportiva.

¿Cómo foron os teus primeiros anos no Arenteiro?

Os xogadores fagüiamos ao mesmo tempo de Directiva, non tiñamos primas ou estímulos deportivos, tiñamos que comprar as botas pra poder xogar, en fin que o practicar deporte costaba caro. Sin embargo tiñamos moi compañoismo. Tamén tiven un entrenador, Domínguez, que foi o que máis impacto me deixou polos plantexamentos que fagüía dos partidos e porque foi o que máis tiven como entrenador.

¿Qué diferencias topas den de que comentache deixa hoy?

Por unha parte houbo unha evolución necesaria, por exemplo, contas con materiais deportivos que xa chos dá o Club, primase económica e esforzo dos

¿Qué che parece esta recuperación dos deportes populares como a billarda, que está a facer ERGA en concreto, durante esta semana do estudiantado?

Paréceme ben e penso que se tiñan que rescatar dalgún xeito estes deportes que se atopan en desventaxa, quizaves por practicarse no medio rural, con respeito a aqueles que contan con máis favoritismo e propaganda.

¿Cómo é a afición do Carballiño?

En dúas palabras, boa e sufrida. En xeral a afición responde se o equipo responde. Por exemplo cando subimos a terceira había veces que se desplazaban sete ómnibus co equipo. De todas formas, a pesares de ter un baixón deixa descender a 2.ª Rexional, o aficionado seguiu asistindo aos partidos e animando ao seu equipo.

¿Cómo ves o fútbol galego aficionado?

Penso que o fútbol aficionado conta con moitos practicantes e destes saen xogadores de calidade, mais por outra banda o mal non está na canteira en si senón nas axudas que estes clubs modestos reciben, é dicir, na falta de axudas. Por outra banda, pede estar tamén o problema dos grandes clubs galegos coma o Celta, o Deportivo ou calquera outro, non se deciden a facer dunha vez un club ou un equipo con xogadores únicamente galegos. En tanto esto non se faga por parte destes clubs, indudablemente que se está a perxudicar a canteira galega.

X. ALFONSO GARCIA

CANDO CHEGUE O DIVORCIO

MARIA TERESA CONDE-PUMPIDO

Unha das reformas máis esperadas é a que se refire á disolución do matrimonio. Miles de persoas agardan o divorcio, que non chegará asegúrarse hasta despois da aprobación da Constitución. Con todo, o proyecto está preparado hai tempo e foi divulgado e criticado por diversos medios.

As críticas que ben merece o proyecto pódense traducir principalmente en dous aspectos únicos dos que falaremos neste artigo: o que se refire ás causas que pueden dar lugar ao divorcio, e o que se refire á concepción do divorcio coma sanción ou solución nunha situación de ruptura matrimonial.

En canto ás causas do divorcio, o proyecto prevé as seguintes: primeiro, o transcurso de dous anos dende a sentencia de separación personal; segundo, o transcurso de cinco anos dende a separación de feito; terceiro, a non consumación do matrimonio nos seis meses seguintes á súa celebración; cuarto, a esterilidade dún dos cónxugues antes do matrimonio e ignorada polo outro, e neste caso o divorcio só se poderá pedir dentro dos cinco anos da celebración do matrimonio. Esta limitación temporal semella particularmente absurda no tempo actual na que moitas parellas acordan poñer os medios precisos para evitar os fillos durante os primeiros anos do matrimonio, polo que cando o día que decidiron xa telos indaguen as causas da non concepción e conozan a esterilidade dún dos dous, é moi posible que teñan xa superado o plazo dos cinco anos.

Quinto, a condena dún dos cónxugues a pena de privación de libertade de máis de seis anos. Sexto, a enfermedade mental dún dos cónxugues cando impida a convivencia espiritual e non poida esperarse a curación. Séptimo, o transcurso de dous anos dende a sentencia de divorcio dictada por un tribunal estranxeiro por causa non recollida pola legislación española. Esto será da meirande importancia, sobor de todo pra os emigrantes que casándose no estranxeiro atoparánse un día divorciados fóra e casados no Estado Español. Non entendemos, porén, a qué vén ese plazo de dous anos de espera: se é un castigo por divorciarse por causas non recollidas na nosa legislación, parécenos pouco serio, e se se trata dunha espera por aquello dunha posible reconciliación, é tamén ben absurdo, xa que nese tempo o outro cónxuge pode estar xa casado no estranxeiro.

Como se pode ver, as causas más comúns do divorcio (adulterio, malos tratos, abandono, etc.)

non son causas de divorcio; teremos que acudir primeiro a un xuicio de separación e aguardar logo dous anos pra poder pedir o divorcio. Esta duplicidade de pleitos causará dobles gastos (e os procesos de separación son sumamente postos), dás angustiosas esperas, e fai depender, ademais, o criterio dun xuez civil do criterio, na meirande parte dos casos, dun xuez canónico que é o que decide a separación dos matrimonios contraguidos pola igrexa, co cal nos atopamos con dous tipos de xuces distintos e tamén puntos de vista diferentes.

As causas de separación, por outra banda, comúmmente son dábondo serias coma pra que deran lugar ao divorcio directamente, e se se desea dar un plazo de separación e reflexión denantes de que os cónxugues confirmen a súa vontade de non vivir xuntos, debase buscar outro camiño, como podían ser as periódicas presentacións ante o xuez nas que se confirme este desejo de separación deixa dictar sentencia, ou ben a mesma solución da Lei de Divorcio da República, é decir, unha separación temporal que poida elevarse en calquera intre e automáticamente a definitiva. Pro en calquera caso ún dos dous trámites, señá o da separación ou o de divorcio, debe ser simplificado ou máis se se quieren evitar os problemas dos que falamos, que traquerán a obriga de acudir a dous pleitos.

A segunda crítica que temos que fazer ao proyecto refírese á condición do divorcio: plantéxase a disuntiva de divorcio sanción ou divorcio solución. O projeto di que non pretende crear o divorcio coma sanción con inocentes e culpables, pero o certo é que así o fai. Por unha banda, porque non admite o divorcio por mutuo acordo cando moitas das causas que establece (pode ser a non consumación do matrimonio) se solucionarían con divorcio co consentimento de ambos os dous cónxugues; prefíriuse recomendar que o mutuo acordo fora causa de separación, aínda que se non se simplifican os trámites da separación legal non pensamos que seña moi usado, pois cunha sentencia de separación só temos que aguardar dous anos, contra cinco se non se acude a unha separación legal, e non embargantes esos tres anos pódense ir agardando a sentencia, xunto cunha boa cantidade de cartos.

Por outra banda, o projeto establece que nas causas primeira, segunda e terceira poidan solicitar o divorcio calquera dos cónxugues; pero non é así nas restantes, nas que só poderá pedilo aquel «a que non lle señan imputables as causas». O que non é más ca un xeito máis fino de decir que só o poderá pedir o cónxuge inocente, e é bastante forte considerar a alguén, por exemplo, culpable de esterilidade, así como tamén é inespirable que se lle permita ao seu cónxuge pedir o divorcio porque non quere estar casado cunha persona que non pode ter fillos, e non permitirle a éste divorciarse, por exemplo pra casar con outra persona á que non lle importe que seña estéril.

Pódese ver ben que o projeto, asegúrando os aspectos que comentámos, non se plantexa os problemas que en tantes dos casos se dan e que requieren unha solución inmediata, e empóriso condena aos cónxugues, ou a arrastrar un pleito de separación carecendo dos medios en moitos casos, ou deixando coma única solución, en caso de falta de medios económicos, a fuxida do fogar se non existe consentimento do outro cónxuge e a esperar nesta situación durante cinco anos. Un projeto que prácticamente condena a ún dos cónxugues a considerarse culpable (co perigo de que pode traguer a perda da tutela dos fillos, por exemplo) coma única solución pra conseguir un divorcio por mutuo consentimento).

En resumo, un projeto pequeño de miras, vergonxento e retrógrado: só nos resta esperar que denantes de aprobalo o transformen por completo, empezando por cambear o seu espírito.

da terra asoballada

A PROBLEMATICA DOS MINUSVALIDOS

Estes días estase a celebrar en toda Galicia unha semana de mentalización encol do minusválido físico. Con este gallo prégolle e agardo da súa bondade dea boa acollida nas páxinas do semanario que vostede dirixe a esta carta suscrita por un gran inválido.

Non quero abusar da súa amabilidade facendo unha exposición detallada da nosa problemática, polo que somente incidirei nunha das súas múltiples facetas. E que ademais de atopármelos marxinados en todos os eidos (as veces hasta pola propia familia), parecen burlarse de nós dándonos mil e cinco centas pesetas ao mes sin diferenciar que o que as percibe seña coxo ou se atope tirado no leito sin poderse valer de por si pra o seu aseo persoal, pra facer as súas necesidades ou hasta pra

comer, tal é o caso do que suscribe.

Se a Seguridade Social, cun criterio agoísta e capitalista cento por cento, non quere facerse cargo do problema e dárnos unhas pensións dignas que cubran as nosas necesidades e compensen no posible a quem nos atende, polo **enorme delito** de non estarmos cotizando cando quedamos eivados, negándose a considerar

que mal podíamos estar cotizando

os que somos inválidos por causas conxénitas ou adequeridas denantes de chegar á idade laboral ou de atopar emprego, entón coido eu que debería ser o estado directamente quem asumise o problema, pois o que está fóra de toda dúbida é que temos unhas necesidades e que non podemos cargar exclusivamente nas nosas familias, familias na grande maioria de traballadores, pois o seu baixo nivel económico e sanitario foi, e é, unha das causas determinantes das minusvalías.

Eu coido, Sra. Directora, que é moi barato falar do respeito á vida cando se trata do aborto. Pero no noso caso, se non temos familiares (ou nos quedamos sin eles) que queiran e poidan atendernos e sosternos ¿qué camiño nos queda? Contes que, que eu seupa, non hai residencias pra minusválidos.

Remato facendo unha chama da aos parlamentarios e ao Goberno pra que afronten a nosa problemática con realismo e tenten de resolvela con eficacia, pero, por Deus, que non escomernen creando un novo organismo pra minusválidos, pois xa contamos con dous dependentes de distintos ministerios que polo que se ve somente sirven pra que os seus empregados leven a parte do león nos cativos presupostos que nos asignan, mentres nós estamos a velas vir.

Un saúdo cordial e agradecido
C. C.

O IDIOMA, OUTRA VOLTA

No número 14 de ANTvexo unha foto (páx. 4) na que aparece unha pancarta que dí: «existimos (sic) solución...». Quero pensar que foi un erro e non unha nova contribución á «normalización» do galego.

Desde hai uns anos sofrimos unha invasión de disparates lingüísticos de todo tipo. E cando pensamos que xa non haberá máis, porque o repertorio está esgotado, aparece outro e máis outro.

Diante deles, non podo deixar de perguntar se non sería posibel que teñamos un pouco máis de coidado co idioma. Penso que xa é dábondo con que teñamos que aturar cos predicadores da lexitimidade dos castelanismos, cos «populistas», cos partidarios do

isolamento do galego —naturalmente, respeito do portugués e non do castelán— e cos perseguidores do idioma, que non están mortos, para que, por riba, teñamos que termar cos depredadores inconscientes dun idioma que xa leva pasado por todas.

Benvido que se quera falar o galego e que medre o número dos galeguistas; mais, quen pense que vai sofrir un pentecostés proprio por se ter feito galeguista sincero —agora hai dous outros— está trabucado. Para rematar, pergunto se frente desta situación as autoridades preautonómicas non estarian dispostas a facer unhas octavillas semellantes a aquelas dos anos cincuenta, cun texto lxeiramente mudado que diga: «Non sexa bárbaro, fale no idioma de Rosalía».

RICARDO PALMAS
Londres

FELIPE SENEN

A ARTE E OS XEITOS

AS TORRES DO OESTE

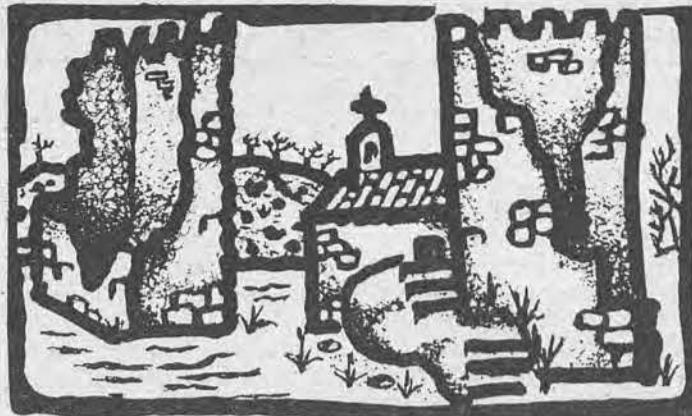
O Ulla dos sábalos, dos reos dos salmóns e as troitas, das angulas e as lampreas, cando se abre na ría de Arousa deixá tras si as ducias de cruceiros coas lembranzas e as lendas xacobinas, cos areeiros e os aserradeiros. Tamén, onda se estreita, quedan as vellas Torres do Oeste, recuncho que nos tempos do romanticismo serviu pra folganza de moitos dos nosos poetas precursores.

Pois velahí áinda os restos das cinco Torres defensivas que polo visto noutro tempo foron sete, as sete vencelladas por un grosso valado e arrodeadas cando a pleamar pola auga. Sómente unhas pedras servían de pasais entre o terreo lamacente e de xunqueiras. Cecais foi eso

mesmo o que fixo que deixa os nosos días chegaran os restos das Torres que pechaban o Ulla, navegable deica Arzúa.

O xeógrafo romano Mela pón na desembocadura do Ulla as «Turris Augustas», o que nos fai cavilar na primeira edificación da entrada, cun xeito de mamostería en fías de pedra inclinada, ou en espíña e cun arco ó modo romano.

No ano 1.000 foron, por unha banda, as invasións árabes (o mesmo Almanzor entra en Compostela sin respeito) e pola outra a piratería dos normandos: Olaf Haraldson e Ulf tiña espaventadas ás xentiñas da beiramar. Nesta xeira asoballante é cando o bispo Don Cresconio manda reforzar as torres defensivas da Lanzada, a do San Saturniño de Cambados, as de Oeste e a mesma Compostela. O Cardenal

Gerónimo del Hoyo, no 1600 escribe cómo desde as Torres de Catoira se pechaba a entrada no Ulla cunhas cadeas de ferro, polo que a mourería e os normandos pouco podían facer.

Non se pón en dúbida a sonda adequerida no 1100 polas Torres do Oeste, o posible «Caste-

llum Honestum» no que se criou e medrou quen sería Diego Xelmírez, bispo que lles deu pulo ás grandes construcciones de Compostela, que argallou unha esquadra militar e un astelero en Padrón. A piratería que inzaba o Atlántico atopou un difícil frente en Galicia.

Os Reis Católicos, como a pesares da «doma e castra» non podían coas rebeliões, todo xeito de terror lles era pouco e hasta mandan destruir as Torres porque nelas «algunos naturales se hacían poderosos...».

Dende entón, as Torres e a ermida de Santa Baia de Oeste viñeron a menos, as silvas e as hedreiras fixéronse donos do pasado, namentres o folklore ainda recorda nas romerías as loitas entre «mouros» e «cristianos»... Na llorta sempre perden os mouros e gañan os «cruzados», os turistas filman e os antropólogos escriben. As Torres perderon a súa intimidade, o seu segredo. As mesmas vías de «pene-traición», sin consultalo con ningúen, pasan por riba delas; é a nova testemuña dun novo tempo asoballante.

andando a terra

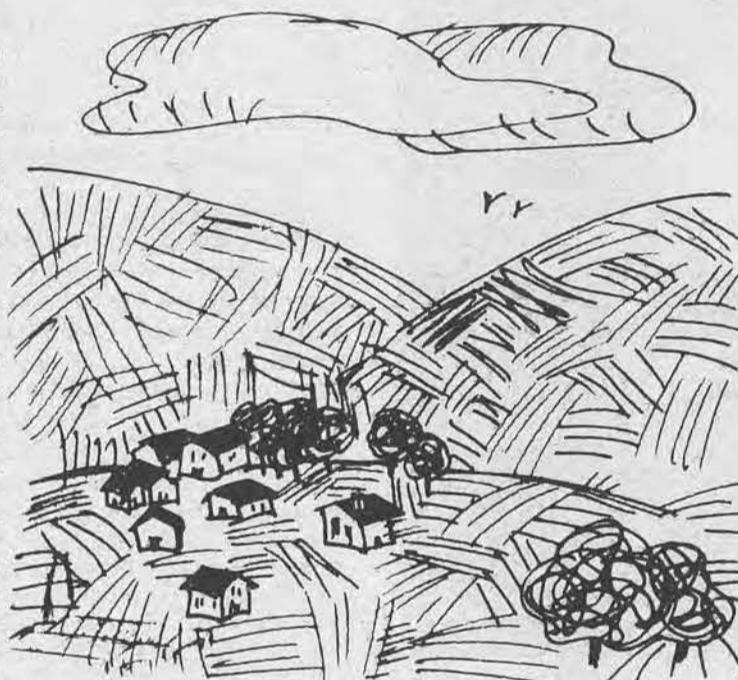
LEMBRANZA DA PASTORIZA

As terras da Pastoriza, cara ó nacente, danlle berce ó Miño, o río dos grandes destinos que di xo Curros Enríquez, e o Pastor de Ríos como o bautizou Aquilino Iglesia Alvariño, natural das brañas da Graña de Villarente, en Abadín, onde estivera de mestre Noriega Varela.

A Pastoriza, pola parte oriental, linda coas terras de Meira, noutro tempo sometidas ó foro dos frailes bernardos. Hoxe a vella eirexa gótica e a gran abadía meirega están sendo restauradas. Unha das grandes e fermosas viaxes que hai necesariamente que facer no noso país

que é unha obriga facer — é a rota Villaba-Meira, atravesando a Terra Chá. E unha rota de trinta e tantos kilómetros. Unha liña dereita coma un fio ou unha agullada de salgueiro, que pasa por Muimenta e por Santa Mariña de Outeiro, ó pé da casa onde naceu o gran poeta chairego Xosé Crecente Vega. A casa natal de Crecente é conocida por «Casa da Ponte». Por Santa María de Outeiro o Miño é un río neno, cunhos anceios tollos de chegar a adolescente. A súa voz é leda, un pouco aguda, e lembra o sonido da gaita grileira.

Supón que Pastoriza significa *pastor, terra de pastos* ou te-

rra de pastores. Na alta Pastoriza tivo lugar, en Bretoña, o asento da antiga sede mindoniense, que no comenza era, como o seu nome indica, a sede dos bretós. Mais esto levaríanos a falar das relacións entre gallegos e bretós e de toda a comunidade celta.

Hoxe a Pastoriza é unha terra labrega. Un mundo rural sin industrializar. Semella coma se o

tempo parara sobor de aldeas e paisaxes e quedara remansado coma a auga nos encoros. Unhas terras amparadas polos Montes de Abadín, que as defenden dos fríos ventos do Cantábrico. Unhas montañas pardas e azules, esmalzadas de prados e de labradíos. A Pastoriza está deitada baixo dun ceo chumbo, ollando a Serra de Meira i a planura case interminable da Terra

Chá. O verde dos prados é dunha beleza cromática sorprendente. As ábores — salgueiros, carballeiros, as finas, esguías e delicadas abedurias — enraizaron fondo na terra e son grandes, solemnes e rumorosas. A terra dos labradíos é dun mouro moi mouro.

Indo de Castro de Rei a Reigosa abranguense coa ollada grandes e dilatados horizontes. Hai que pasar por Pacios onde, nos anos da guerra civil, estivo agachado un irmao do escritor Anxel Fole, chamado Desiderio. Este Desiderio Fole, que morreu hai anos, estaba casado cunha das mestras de Rábade, chamada doña Gabriela. En Reigosa, entre grandes carballeiros, ergúese un fermoso cruceiro. Polas trazas semella labrado polos canteiros de Román, que tiñan moi ta sona en toda a bisbarra. Dende o alto de Reigosa óllanse os prados e labradíos de Vián, un terreo deliciosamente, delicadamente ondulado. Logo os toxales e xesteiras, que lle dan pouada a unha fonda e poderosa soeade, do camiño de Reigosa a Pastoriza. Pastoriza é o nome dunha aldea, capitalidade do concello, ainda que os pobos más importantes do termo municipal son Bretoña e Reigosa. En Pastoriza está detido o tempo como nos enseña o verso de Díaz Castro: «O tempo vai de Parga a Pastoriza».

Cando, nos anos da mocidade, o que escribe viaxaba a Reigosa, paraba na casa do Benedito, que ademais de ter pousada pra xente de confianza, era mestre zapateiro e ouvínte da BBC de Londres. A súa casa daba ó campo da feira. A muller do Benedito chamábase Rosa. Non tiñan fillos. Con eles vivía un rapaz que se chamaba Xeneroso, baixo, moi moreno e andaba sempre pola casa en mangas de camisa e co chaleque desabotonado. Servidor amistara co Xeneroso dun xeito especial. Tamén apreciaba molto á Rosa e ó señor Benedito, que era un home alto e pousón. Por certo que unha vez que lle pedira unha aspirina ó señor Benito, repostara:

— Piriña, non teño. Se quere, pódolle dar carbonato.

Sempre que atopo co meu amigo Manolo de Bretoña, que é moi parcial das Comisiós Labregas, pergúntolle polos meus conocidos da Pastoriza: os do Mestre, o Alfonso, os de Carballeiro, o Xeneroso, os Legaspí, que eran recaudadores da contribución... E vaime dando as noticias que tén. Polo que me dixo, nestes derradeiros anos a Pastoriza cambeou moito por mor da Concentración Parcelaria e por eso da Ordenación Rural. O que non sei é se cambeou pra millorar. Como o Manolo de Bretoña é home enterado, cando o vexa teño que perguntarillo.

o idioma

ARQUITECTO, TECNICA E OUTRAS COUSAS

Nesta sección xa temos comentado (o caso de cencia/cienca) o distinto tratamento que reciben nunha lingua as palabras patrimoniais (aqueles que estiveron sempre presentes no idioma e que son de uso común) e os cultismos, verbas que se introducen serodiamente e que se asemellan máis ó seu étimo cás primeiras, porque apenas sufrieron evolución fonética; agás leves adaptacións a cada lingua, non alteraron prácticamente a forma que tiñan na lingua de que proceden, na maioría dos casos o latín ou o grego.

O noso idioma viviu en estado ventureiro unha chea de tempo e cando se reincorporou á escrita foi o campo onde se plantaron moitas palabras que lle non correspondían. Algunhas eran pseudogaleguismos; outras, castelanismos evitables. Non se debe esquercer o feito de que o proceso descolonizador que escomenza no XIX é, nos seus inicios, marcadamente **diferencialista** (cfr. o celtismo dos nosos poetas e eruditos como señá de identidade racial), e este diferencialismo tén a súa correspondencia na lingua, que se percura afastar o máis posible do español. Nos

nosos clásicos, o número de falsas solucionais incorporadas ós seus escritos é cuantitativamente pequeno e cualitativamente, de pouca importancia, porque en todo caso tiñan un conxemento moi vivo e moi directo da fala popular que recreaban. Nos nosos días, na lingua escrita, asistimos a un dobre proceso, particularmente visible na literatura política: dunha banda, empobrecimento do propio galego: o idioma adelgázase hastase unha mera cobertura formal dunhas construccions non galegas; doutra banda, introdución de solucionais non galegas, por defecto ou por exceso.

Na «reconversión» de moitos cultismos ó galego practicouse unha sinxela regra de tres, consistente en facer unha falsa evolución fonética, que enmascara a forma española: se «hombré» é «home», «sombra» será «soma», cando a auténtica forma é coincidente nos dous idiomas: SOMBRA, e ben o sabía

MARIA PILAR GARCIA NEGRO

Rosalía... HORIZONTE, cultismo tomado do grego, fixose en ¿galego? «horizonte» segundo a falsa regra «poco»/«pouco». Algunhas destas formacións chegaron a ser cómicas, coma aquel «bocadelo de tortela», que pedía alguén. «Bocadillo» e «tortilla» son castelanismos, efectivamente, pero malamente sustituíbles por «bocadillo» ou «tortilla», que son outras cousas, e menos ainda por aquelas formas en «-ela» arriba escritas. Deixémoslos onde están e preocupémonos, en troques, de configurar un galego fiel á súa historia e toda a súa riqueza auténtica.

MUSICA

ENRIQUE MACIAS.
OS CAMIÑOS
DA NOVA MUSICA
EN GALICIA (I)

Como xa comentáramos en A NOSA TERRA, o compositor vigués Enrique X. Macias Alonso estrenou con poucos días de diferenza tres novas obras: «Diálogos Monologados» —pra vento, percusión e cinta magnetofónica—, «Poema de Requiem» —pra soprano, cinta magnetofónica, dous magnetófonos, dous percusionistas e piano— e «Lonta noite de Pedra» —pra soprano e banda magnetofónica—. As tres obras son moi diferentes e o único punto de contacto podería ser —intranscendente a nivel musical— o de usar testos de poetas galegos actuais —Celso Emilio Ferreiro e compoñentes de Rompente—. Tamén é moi diferente a súa calidade, que vai dende a excelente de «Diálogos Monologados» até a mediocre notoria de «Lonta noite de Pedra» —que, como xa comentarei, tivo a mellor das interpretacións posible—. Durante tres semanas tentarei comentar estas composicións e enmarcalas no seu contexto musical e sociolóxico.

«Diálogos Monologados», obra adicada á Banda-Orquesta da Coruña, foi estrenada o pasado 23 de abril baixo a dirección de Roxelio Groba. A obra está escrita pra flauta, oboe, clarinete en si bemol, clarinete baixo en si bemol, fagot, tuba, tres percusionistas e banda magnetofónica. Esta recolle as voces de dous dos membros do grupo poético «Rompente» recitando o poema «Comando e fuga miu ou varios». No derradeiro momento, debido ao fallo do magnetófono, houbo que acudir a dous recitadores profesionais que,

polas presas, non estiveron moi atinados. A obra presenta unha estruturação bastante ben pensada —ás veces desexaría unha meirande concisión— recaíndo moito do peso na percusión, cunha escritura moi complexa pra os intérpretes. Se ben existe unha utilización constante dunha «cita» na parte de oboe, a partitura de vento recaba pra si un papel máis secundario, entrelazándose as frases duns coas dos outros na creación dunhas tensións testurais non moi orixinais, pro si moi efectivas. A pesares da evidente preocupación polo material, obsérvase unha maduración respeito da anterior obra do compositor vigués, así coma unhas preocupacións formais que xa se facian esvisibles. A interpretación foi perfeuta pola banda da batuta, e as principais chatas foron un erro dún dos percusionistas e o despiste dos recitadores. Serviu de testemuña da altura acadada pola agrupación coruñesa e inauguro a que, así o espero, debería ser unha tradición, como é a colaboración entre os

nossos compositores más novos e as Bandas de Música. O lector notará en falla nos comentarios á partitura a referencia ao papel dos recitados na obra. Aventuro a teoría de que a obra foi pensada coma entidade aparte, sin testos, e que logo pensou o compositor en engadirlle a banda magnética. E factible unha lectura da obra sin ésta, e é factible a súa sustitución por outra banda calquera sen cambeos sustanciais no resultado final. Resistome a analizar as razóns deste feito, limitome a dar constancia del e, denodo logo, non me parece que poda ser considerado coma positivo pra a obra. Nembarantes, ésta é a composición de Macias más traballada, tanto no elido rítmico coma no eido formal, e pode marcar un punto de partida na súa maduración.

Permitiré o lector, denanxantes de comentar as dúas obras estrenadas na «Capital del Reino», que traduza unhas verbas de Th. W. Adorno escritas no 1955 e que, adicadas aos compositores novos, poden vir ao

caso. «...Os innovadores —Schonberg, Strawinsky, Webern, Berg, Bartok e incluso Hindemith— medraron todos eles dentro da música tradicional. A súa linguaxe, a súa crítica, a súa resistencia, cristalizaron nela. Os seus seguidores non a poseen xa de seu coma algo vivo, e no seu lugar convirten un ideal musical, en si mesmo crítico, no falsamente positivo, sen evidenciar a espontaneidade e o esforzo riguroso que esto exige... Namentres que moitos dos chamados músicos profesionais non puideron seguir o paso, e non poden hoxe transmitir o que sigue a ser estranxo pra eles, a tradipción anterior, esto é, a música tonal, está tan chea de buracos que só atina dun xeito parvo aos músicos de hoxe. Razón pra sospeitar é que aqueles que non atinan a domeñar o novo material tampoco non soen coñecer e domeñar o antigo, non son capaces de escribir unha melodia a catro voces no estilo de Palestrina con corrección, nin moi menos armonizar unha coral con pureza estilística. As virtudes pedagóxicas do academicismo perdérone sin que se traspasaran as soleiras do reino da libertade».

Nas próximas semanas tentarei amosar que a cita vén a conto.

XOAN M. CARREIRA

LIBROS

PRESENTOUSE
O «LIBRO NEGRO
DA GALICIA
ELECTORAL»

O seu autor, Baldomero Cores Trasmonte, profesor galego que traballa na Universidade de Puerto Rico, xunto co tamén profesor Manteira Pedrarias, presentou o libro aos medios informativos o pasado venres día 12.

O senso último deste ensaio histórico, que estende a problemática electoral dende as Cortes de Cádiz hasta 1936, é, aínsi declarárono os mesmos autores, poñer de manifesto as contradiccións entre os sistemas electorais impostos dende fóra e a realidade galega.

Divídese a obra en catro grandes apartados: as peculiaridades e a subcultura política de Galicia, a anomia electoral e o golpe electoral permanente en Galicia, o voto emigrante e as opcións electorais e as alternativas galegas, a través dos que o autor analiza o entorno social e a estrutura física da nosa nación, sinalando as disfuncións provocadas pola superposición de sistemas electorais que interfieren nesta realidade, xenerando fenómenos coma o absentismo e falla de participación política, e propiciando fenómenos habituais no noso medio coma o pucheirazo e outras formas de manipulación electoral.

Analízase, asimismo, a problemática plantexada pola participación política dos emigrantes ao longo da historia e remata o libro do profesor Cores facendo unha interpretación das tendencias nos modelos electorais aplicados a Galicia e as distintas estratexias políticas que os propiciaron.

axenda

ARTE

Traballo de arte infantil: dibuxos e pinturas, posters, xornais escolares, etc., de nenos fundamentalmente das escolas da bisbarra de Santiago. No claustro de Sto. Domingo do Museo do Pobo Galego de Santiago (visitas de 10 a 1 e de 4 a 7). Organiza o Movimento Cooperativo de Escola Popular Galega. **Remuñán e Kukas:** carpeta de fotografías (en número de 20), cunha tirada de cen exemplares numerados e firmados. No Pub Matisse de Santiago (Entremuro, 13). **Alfonso Costa:** óleos e grabados na Galería TORQUES de Santiago. Dentro da mesma exposición unha carpeta de 10 dibuxos de Costa con 20 poemas do García Bodalo (de 19 a 22 lab. e de 12 a 14 fest.). **Seminario de Estudos Galegos:** no seu homenaxe celebrase unha exposición no recién inaugurado gabinete SARGADELOS de Santiago (Rúa Nova, 16). As oito da noite (fotografías, publicacións...).

LIBROS

Os mil e ún refrán galego da muller de Xosé Moreiras Santiso. Editorial Alvaro. Lugo, 108 páxinas. 2.ª edición.
Progreso e andrómena de Antroido de Camilo Valdeorras. Edicións do Río. Col. «Rivadavia». 184 páxinas.

ACTOS

Igrexa e política: conferencia de Celso Montero, dentro do ciclo «A Igrexa galega hoxe». Na aula de cultura galega do ANTENEO DA CORUÑA, o venres, 19, ás 8,30 da tarde.

D. Antonio López Ferreiro: conferencia a cargo de Ricardo Carballo Calero. O sábado, 20 de maio ás 8,30 da tarde, co gallo do «Día das Letras Galegas, 1978». Na Sociedade Cultural de Sada (A Coruña).

III Exposición do Libro Galego: coincidindo coa conferencia de Carballo Calero, na Sociedade Cultural de Sada.

Xornada Cultural: co gallo do «Día das Letras Galegas, 1978». Coa actuación de Suso Baamonde, Nemetón, Buxán, etc. O dia 20 en Marín, organizada pola A. C. A. Sta. Cecilia.

Día da mocidade galega: actuación dos grupos Arrabalde, de teatro, e Ataxente, Os Amigos e Pablo Quintana e Carlos García Casas, de música. No CIRCULO MERCANTIL DE FENE o sábado, 20, a partir das 9 da noite.

Asamblea Xeral de ASAPGA (Asociación Sindical de Artistas Plásticos Galegos), na que, entre outras cousas, se procederá á elección da nova xunta directiva (convocatoria a todos os artistas afiliados ou non). O sábado, 20 de maio; ás

5 da tarde nos locais do Museo do Pobo Galego, Sto. Domingo, 3. Santiago.

Antón López Ferreiro: conferencia a cargo de Miguel Anxel Araújo. No Círculo Mercantil de Fene, o mércores, 24, a partir das 9 da noite. Logo haberá unha festa coa actuación do grupo de Danzas «Terra Meiga» do Ferrol.

DISCOS

Canciones de Galicia. Vol. I. Orfeón «Terra a nosas». Director, M. Feijoo. CBS S 80748.

Aquí ven o maio de Luis Emilio Ballalán. MOVIEPLAY S-32682. R.

Albinoni. Adagio. Concierto pra oboe Op. 9, 2. Sonata pra corda Op. 2, 6. Concerto pra violin Op. 9, 4 e 10. E. van Tricht, R. Miccelucci, M. T. Garatti, I. Musici. PHILIPS 6551168. Precio especial: 295 ptas.

Marcial do Adalid: La noche. Gratitude. Dos romanzas sin palabras, etc. Variaciones a la antigua usanza. Piano. Antonio Ruiz Picó. (O disco titúlase «Los románticos españoles»). EMI J 063-21192. R

CINE

Los peligros del flirt (1924) de E. Lubitsch. Dentro do ciclo en super 8 mm. dedicado ao cine clásico americano, ruso e alemán no Ate-

neo da Coruña o mércores, 24, ás 8,30.

Dr. Mabuse, infierno del delito (1921) de Fritz Lang dentro do ciclo de cine expresionista alemán en 16 mm. do Cine-Club Padre Feijoo de Ourense. No salón de actos da Delegación Provincial de Cultura o luns, 22 de maio ás 10,30 da noite.

Los años del cuco (1967) de Georg Moisse. Dentro do ciclo de cine novo alemán en 16 mm. do cine-club Padre Feijoo de Ourense. No salón de actos da Delegación Provincial de Cultura, o martes, 23 de maio ás 10,30 da noite.

Acorazado Potemkí (1925) de S. M. Eisenstein o 22, mércores ás 9 da noite no colexio da Salle de Santiago organizada polo cine-club Anue. Denantes proietarase o corto «Os paxaros morren no ar» (gallego) de Chema.

FEIRAS E MERCADOS

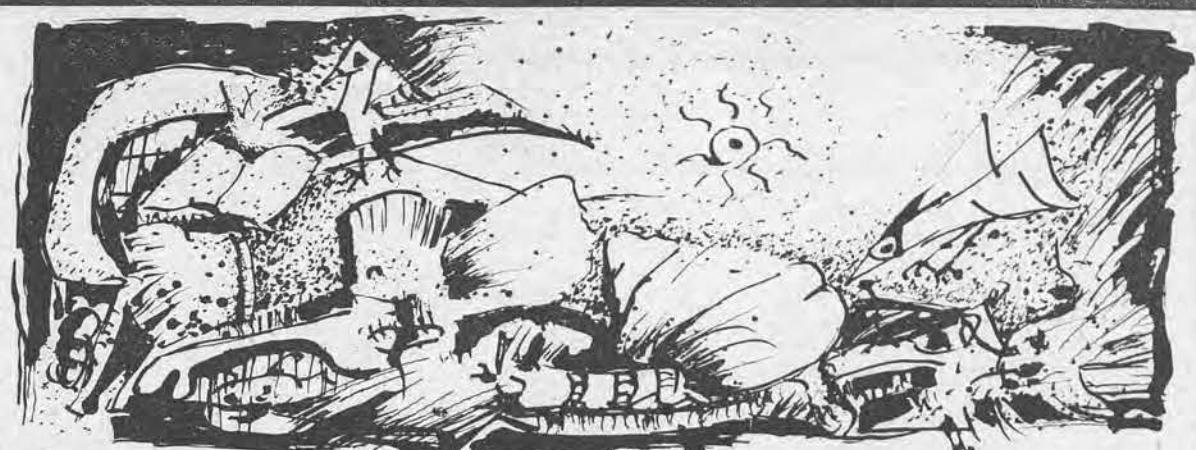
Vernes, 19: Vilamaior, Ponte Ulla e Portomouros na CORUÑA; Becebre, Palas de Rei e a capital en LUGO; Beariz e A Mezquita en OURENSE; e Moaña en PONTEVEDRA.

Sábado, 20: Ortigueira, Val, Pino, Padrón, Cruces e Porto do Son na CORUÑA; Sarria, Taboada e Gontán en LUGO; Maceda en OURENSE; e A Cañiza e Ponte Caldelas en PONTEVEDRA.

Pregamos ás Asociacións culturais, asociacións de veciños, círculos culturais, etc. nos comuniquen a programación de actos culturais e de todo tipo con quince días de antelación, co auxeto de poder dar cumprida información. Moitas gracias.

NIDIAMENTE NOS LINDEIROS

Naquel país foi noite moito tempo. Naqueles tódala negrura ó luz dalgún candil, óleo de sebo de cabalo ou boi poderoso e lento camiñar pola tébrega; a palpas, nun vacilante pasalos dedos por riba de ún mesmo e perguntarse qué se é, cara ónde fica ou vai o camiño, perdidos na moura escuridade nunha comunicación imposible berrando: «¡Quero atoparmel», «¡Quero alcontrar!», dicindo. E os golpes na mesta escuridade silenciosa soaban «Toc, toc» a algo mol e oco, coma pita choca que tén de covillar a súa camada debaixo do vello cesto culeiro cheo de buratos, aqueles por onde terá de colarse o pito más pequeño. Comasi era ruido, tamén eran os golpes: sonoros pero nada agudos e incisivos. O principio, cando os escocían, gardaban silencio nunha espera. E chegaron a ter costume deles «Toc-toc», a lle facer caso i entón deixou de ser calada. Imos, pois, entón, en que a noite cobrou nova face i escomenzaba o amplio presaxio de luz naquel espeítro secular. Polas condicións en que se desenrolaba a vida o coiro era grosso e veludo, adaptado ó frío e ás mancaduras producidas por tanto golpe coma nesta situación constante se levaba. Non se sabía que o cesto culeiro estaba feito de tiras de pau de castiñeiro entrelazado, árbol común que medrara noutro tempo, froito dunha cultura —houbera unha cultura da madeira—, perdida quezais ó traveso dos buratos, agora saída e retorno ó refuxio. E sobor del a noite. Coma capa fría e insolidaria en que sólo se sabía da existencia dos demás polo roce ó atoparse os corpos, ún contra do outro e, eis!, procrear, sin ollarse siquera no máis natural, dunha maneira clandestina, respostando, quezais, ó principio non coñecido por eles, polo sebo de cabalo ou de boi, polos miúdos e chiantes polos covexados, de que a escuridade infrue na fecundidade, superstición ista convertida en axioma científico polo noitibrego. Noustante o índice de mortalidade

era immenso porque, a pesares do grosso e veludo coiro, defensas naturais tamén istas, as feridas que se producían nos tropezos, no andar un pouco cada quén á súa maneira, agora rolando, dempois sostidos sobor das catro estremidades ou en tres, cásque sempre eran mal curadas, limitándose a se aplicar terra fría, auga ou vexetales tales coma lixenos e musgos que arrincaban cos dedos romos e gastados, muños que se alineaban ó final dunha pata ou retráctil brazo. Decíamos que había o presaxio dun amplio luz no dilatado espeítro e todo, deixa agora neste fondo sono, deixa o letargo pasado de pé polo cabalo e o boi no medio do camiño sin sabelo e ó niño escomenza a chegar un tenue luz-color-calor, agradábel sensación nova inédita de ser notada. Algo novo, inexplícable pra istes seres que escomenzan a ollar formas, as súas propias sin identificálas e que terán que adeprender a decir isto-isto, aquelo-aquello, pasando a súa mao por riba inda, asombrados mutando os ollos que se abren a outro ciclo. I o espeítro por tras e ó fronte —terán que denominálos monte, sol; monte, sol—, o sol escomenza a amosar a súa coroa por riba do monte derretendo a xia-

da que cubre tódala cuberta deste mundo e fuxe, pinga a pinga, nunhos fios de auga pra formar regatos que han de ser tan necesarios cando escomence a se sentir o calor que inda non coñecen. Postradas e difusas, formas abstractas, cambiantes —Brazo. Per-na. Cor-po—, nun concretarse polo efecto que produce o luz e o ruído novo da iauga que xa está a correr. ¡Calor!, por fin a máis importante sensación arestora, silentes observando o disco arraiolado que medra, sube e manca ó mirar pra il nos buratos que inda lles están a nacer, abrindose. Un primeiro movimiento temero, de proba. Todo aquél era un mundo cheo. Estaban uns ollándose ós outros, comparándose, medíndose tomando coma patrón ós semellantes e foi, e unha daquelas formas emitiu un sonido. Todos ficaron quedos mirando prá forma emisora que repetiu o sonido agora con máis forza. Decatáronse, entón, de que tiña a súa mesma constestura, os mesmos muños saíntes e puxéronse todos en movemento porque interpretaron aquel sonido «mos», palabra por vez primeira. Amencera, decíamos.

VICENTE VÁZQUEZ DÍEZ

ANUNCIOS DE BALDE

Véndese guitarra española en bon uso por 4.000 pts.; razón Carlos González Graña, c/Muelle, 88, baixo, Maníños, Fene, Ferrol, A Coruña.

Mercariamos sillas en bon estado, ou bancos ou calquera outro material de oficina (mesas, arquivos...) Chamar ao Tf. 351364 do Ferrol en horas de oficina.

Merco acordeón de segunda man. Antonia Rodríguez, Campo do Gaio, 2, baixo. Santiago.

Merco tenda de campaña usada de 2/4 plazas. Chamar a Manuel Vázquez, Tf. 557441.

Vendemos peixes de auga quente, especies GUPPY e más GOURAMI. Precio a convir. Razón: Santiago de Chile, 20, 3.-B, Santiago.

Búscase propietario de bandurria. Facilitarase foto prá súa identificación. Probable residencia en Vigo. Referencia no Apartado 12 de Pontevedra.

Merco GAITA de segunda man en bon estado (prá uso). Interesados dirixirse a Santa Clara, 2, Santiago. Preguntar por Xaqulin.

Vendo teleobxetivo de 135 mm. de rosca, marca CHINON, totalmente novo. Interesados chamar ao teléfono 591821 de Santiago.

CARTAS

Señora Directora:
Son un gran admirador e asiduo lector do seu semanario, con cujo contido estou normalmente dacordo. Nembarcantes, no número 13 aparece un artigo firmado por Manoel F. López, titulado «Os lobos da TVE» co cal, moi lonxe de estar dacordo, puxome realmente triste.

Que quede claro que non pretendo con estas letras atacar ao articulista, senón sinxelamente defender o lobo, polo cal quero facer dúas apreciacións:

En primeiro lugar o firmante do artigo fai referencia á serie de TVE «El hombre y la tierra» na cal, asegn dito señor, o lobo fai o papel de «chico da película», e o home de malo. Esta apreciación parécmeme infantil e pouco seria.

Eu penso que unha persoa más ou menos realista debe ver a posición home-lobo coma unha loita entre animal e animal pola supervivencia.

Polo tanto, non nego que un pastor, se está amenazado polo lobo, deba aliminalo, pero tam poco non se debe tratar o lobo coma criminal sanguinario. O lobo o único que fai é loitar pola súa supervivencia e non debemos esquenecer que foi o home quen lle quitou terreiro ao lobo, e non o contrario.

En segundo lugar, ún soupo con completa seguranza, ainda que desgraciadamente sin probas, que unha certa cantidade de lobos e lobatos foron liberados nos nosos montes perto de zonas rurais habitadas (Hío-Cangas), co fin de evitar que o pastoreo impedita que as reboacións de piñeiro e eucalipto medraran ao seu antoxo. Estes piñeiro e eucalipto son os que habería que plantar no Retiro ou na Casa de Campo, e por qué non tamén nos mesmos xardins do Palacio da Moncloa... XOSE M. GARCIA ESTEVEZ

CRUCIGRAMA

DARIO XOHAN CABANA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
C	O	U	S	O	F	O	N	T	E	
E	U	A	L	L	E	O		E	S	
L					L	A	R		T	
A	S		S	A	M	O	S	A	R	
O	D	A	R	A	E	U	M	E		
I	T	A	C	A		U	L	A	N	
B	R	O	A			U	L	L	A	R
A	I		N	A	V	I	A	A	U	
M				C	A	S			C	
O	I		V	E	S	E	N	D	E	
S	I	M	I	O		S	O	N	O	S

HORIZONTAIS

1.—Coloquialmente, palabra que designa algo do que non se sabe o nome. Manantial. 2.—Pronome. Outro, de fóra. Esistes. 3.—Fogar. 4.—Artigo. Vila que tén un mosteiro de moita sona. Aire. 5.—Ao rovés, abeñío. Rio galego. 6.—Patria de Ulises. Da bisbarra do Ulla. 7.—Pan de millo maíño. Lugar pra gardar a leña na coxiña. 8.—Interxección. Vila da montaña luguesa, onde queren facer unha central hidroeléctrica. Símbolo do ouro. 9.—En..., na casa de. 10.—Interxección pra chamar. Contemplasen. Preposición. 11.—Mono. Imaxinacións.

VERTICAIS

1.—Habitación monástica. Marchabamos cara aló. 2.—Conxunción. Ao rovés, rixidos. Dous. 3.—Entrégao. 4.—Siglas comerciais. Quitan. Seis. 5.—Mirara. Ramallo de uvas. 6.—Terra con auga. Frutos da vide. 7.—Cruel. Rei de Itaca. 8.—Vocal repetida. Ataño pra auga. Lazo apretado. 9.—¿Onde está? 10.—Nome de letra. Quixerá, estimara. Contracción. 11.—Espallen, esparexan. Certos arbustos montesíos.

SOLUCIÓN AO CRUCIGRAMA ANTERIOR

1.—VES. UPG. 2.—POLAR. UNIAN. 3.—ROSALIA. ESTARAN. 4.—SONE. CASTELAO. ZOAR. 5.—EE. AS. NAESES. CO. SE. 6.—CURROS. RUAS. PONDAL. 7.—U. E. BOU. TU. COR. D. A. 8.—RONSEL. MODO. AONTAR. 9.—AS. AR. MANIRA. AA. MA. 10.—SOAZ EPISTOLA. EMES. 11.—SIONILLA. LARTSIX. 12.—A NOSA TERRA. 13.—SSA. AIO.

A NOSA TERRA

A OSTRA

XAIME MEJUTO GARCIA
CELESTINO SIEIRA FERRIN

As rías galegas teñen óptimas condicións pra a cría das ostras, e nembargantes, a irracional explotación dos seus criadeiros levou a un esgotamento na producción. Exemplos temos abondo.

A bahía de SAN SIMÓN (ría de Vigo), ainda sendo ún dos xacementos ostrícolas máis importantes, esgotou a súa producción no ano 1946, por causa das colleitas masivas. No Bao, Cambados, aparece no 1947 un banco de ostras de gran calidad; ao longo dos oito seguintes anos, a súa producción cifrábase nun volume de máis de 2.500 millóns de kg. por colleita, mais as mesmas razóns que había poucos anos acabaron coa bahía de S. Simón provocaron unha baixa na productividade, quedando reducida á quinta parte da que fora. Casos semellantes pasaron no resto das rías galegas.

O 30 de abril do ano 1970 apróbase por Decreto 1238/70 o chamado «Plan de Explotación Marisqueira de Galicia», cunha duración de dez anos. Entre outros seus fins estaba a recuperación de todos estes criadeiros naturais. Os resultados á vista están.

Iste artigo tenta crear polémica sobre o futuro da ostra galega (*Ostrea edulis L.*) e os viesos adecuados pra conquistar o cultivo ideal.

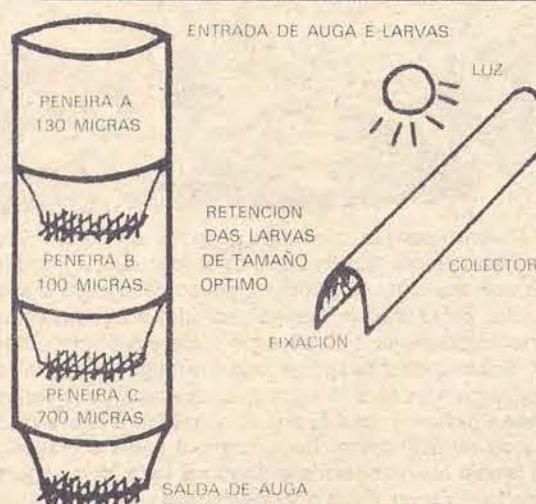
Veleiquí unha pequena idea da biología da nosa ostra:

Como todo o mundo sabe, das dúas valvas que tén, unha é abombada e a outra non. Na esterior nótanse liñas de crecimiento irregulares. E hermafrodita sucesiva, esto é, madurecen primeiro os gametos machos (espermatozoides), e logo os femias (óvulos). Así nunca se van fecundar dous gametos procedentes dun mesmo pai (ou nai). A maduración pódese regular no laboratorio, mediante o control da temperatura, que debe manterse ao redor dos vinte graus. O ovo fecundado dá paso a unha fase larvaria planctónica e no cabo de 3 semanas a larva hase de fixar a fondos limpos, coma pedras ou outras cousas duras.

Hai anos que nouros países escomenzouse a tentar — e conqueriu — o cultivo artificial deste molusco, e ainda dun xeito rentable industrialmente. A tecnoloxía deste cultivo está, hoxe por hoxe, superada, salvo certas modificacións particulares de cada sitio coas que se acadan millores resultados parciais.

En líneas xerais, na cría artificial da ostra escómense por recoller un certo número de progenitores do medio natural. No laboratorio mantéñense en auga sobre dos 18°C os días necesarios, até conquerir a maduración das gónadas, o desové e a fecundación. Como consecuencia, sai unha larva de tipo «veliger». As larvas son recollidas cunhas peneiras e postas en ataños axeitados, debéndose controlar a densidade de larvas por recipiente.

Cada 48 horas vanse seleccionando as larvas pra que somente se desenvolven aquelas de tamaño óptimo. Esto faise con peneiras de distinta luz de rede, dependendo do tempo da larva.

A peneira «a» retén as larvas más grandes de todas. A «b» retén as que nós interesan, e deixá pasar as más pequenas, que se recollen na «c».

Despois dun certo tempo, as larvas seleccionadas hanse de fixar nuns colectores preparados pra o caso, ben de tellas encaladas ou de polietileno.

Os colectores, en forma de canle, pónense invertidos nos fondos das cubetas. Como as larvas son lumíferas, fixáronse nas partes más escuras e así facemos que se fixen nos colectores asegúrando a indicación do dibuxo.

Eiquí a larva sofre unha metamorfose que dará lugar a un individuo (ostra) moi pequeno, pero xa coas características morfolóxicas do adulto, e que se chama semente.

Punto importante a ter en conta é a alimentación, tanto a das larvas coma a dos adultos, que se fai a base de fitoplancton cultivado artificialmente.

Asimesmo hai que levar un control bacteriano riguroso, de cara á maior esterilidade posible do noso cultivo. Hai que usar, pois, antibióticos, anque sin botar de máis, non vaian resultar tóxicos.

O hipoclorito, pra a limpeza das cubetas, tamén é fundamental, e permítenos rebaixar a cantidad de antibióticos.

Faltan ainda mil detalles máis, como os entendidos saberán, mais coidamos que con esto queda amosada unha idea das líneas xerais do cultivo artificial.

Agora, vén a fase de engorde. A semente, xa natural ou conquerida artificialmente, pónse nas bateas por todos coñecidas. Aprégase cum cemento especial a unha corda que pendura da batea, quedando grupos de tres sementes ao mesmo nivel. Por certo, da Bretaña importámos a semente das nosas bateas, ao precio aproximado dun peso por unidade. Supón esto unhas ducias de millóns anuais que os galegos deixamos de gañar. Factor de perda pra as bateas é que os envíos, algunas vegadas, son de baixa calidad e produzese unha alta mortandade na primeira semana de engorde, e áinda algunas delas veñen mortas da

Bretaña: ¿E non será, como de vez en cando escotiamos aos donos das bateas, que a semente de millor calidad vai aos países do Mercado Común? Mais esto non remata eiquí, pois pra máis escarnio hai que pagar as partidas denantes de que as mandan.

A parte de apregar a semente, o traballo nas bateas consiste na limpeza destas, que é abondo traballosa, anque agora se esteña a mecanizala.

Principalmente, nas cordas fixánselle ascidias (meixónas) e algas. Tamén aparecen ourizos e estrelas de mar, que son depredadores de ostra, anque non causan mucho problema. De todos os xeitos, en condicións normais a mortandade é relativamente pequena, anque hai outros problemas, coma por exemplo o que algunas das ostras fiquen de pequeno tamaño.

Nembargantes, non pode poñerse en dúbida a rentabilidade das bateas, salvo que vaian a pique, ou baixe o preço da ostra no mercado, cousa que non vai pasar mañá.

Pasada a temporada de engorde na batea, as ostras recóllense e hanse de levar a unha depuradora, ben directamente ou por intermediarios.

Curiosamente, o control nas depuradoras, fábricas de conserva de ostra, etc., téño que levar — así o exixe a lei — un veterinario. Dáse o caso de que un solo veterinario leva o control de varias depuradoras ao mesmo tempo. Coidamos que un control deste xeito non pode ser moi efectivo, pois entra no campo específico dos biólogos.

Un dos principais nemigos da fase de engorde son as «marés roxas», provocadas case sempre polo xénero *Gonyaulax*, que produce unha toxina.

Coidamos que, máis ou menos, éste é o proceso industrial de ostra, desde o seu nacemento até a sua chegada ao mercado. Como vemos, é perfectamente realizable, dado que tamén a calidad das ostras cultivadas e das naturais en canto ao sabor é similar, e ainda millor a das cultivadas, pois se a natural viviu na lama colle o seu gusto.

Como remate, propoñemos:

1) Como sistema ideal pra a ostra galega, o cultivo en bateas e os colectores en profundidade. Esto faise na zona bretona, onde nalgunhos sitios teñen criadeiros naturais nos que fan a cría.

2) Obtención a nível industrial, e non somente experimental, da semente no laboratorio, pra que non tena que ser importada.

Anque nomeamos os colectores coma cultivo ideal, conleva varias dificultades, coma a limpeza dos fondos e dos colectores. Ademais, dado que ostra e mexilón son competidores, con claro perxuício pra a primeira, os cultivos respetuosos hanse facer en lugares distintos.

O «Plan Marisqueiro» tentou de levar adiante un proyecto de repoboación da ostra nas rías adecuadas, mais atopou, entre outras cousas, uns mariscadores escoceses que rexerían todo o que viñera da Administración española, sentimento lóxico, por outra banda, pois até agora, os intereses da Administración non son os mesmos ca os dos mariscadores.

O feito de que hoxe en Galicia a produción da semente no laboratorio non sexa a nível industrial, é debido fundamentalmente á falla de medios económicos e de planificación común entre os organismos oficiais dos que depende a pesca. Polo tanto sería lóxico que tanto o «Plan Marisqueiro» coma Institutos Oceanográficos e Institutos de Investigación Pesqueira se coodenaran, se é que pretendan traballar en certa racionalidade na percura dun mesmo fin.

